

TOEZICHT OP MEDIA PLURALISME IN HET DIGITALE TIJDPERK

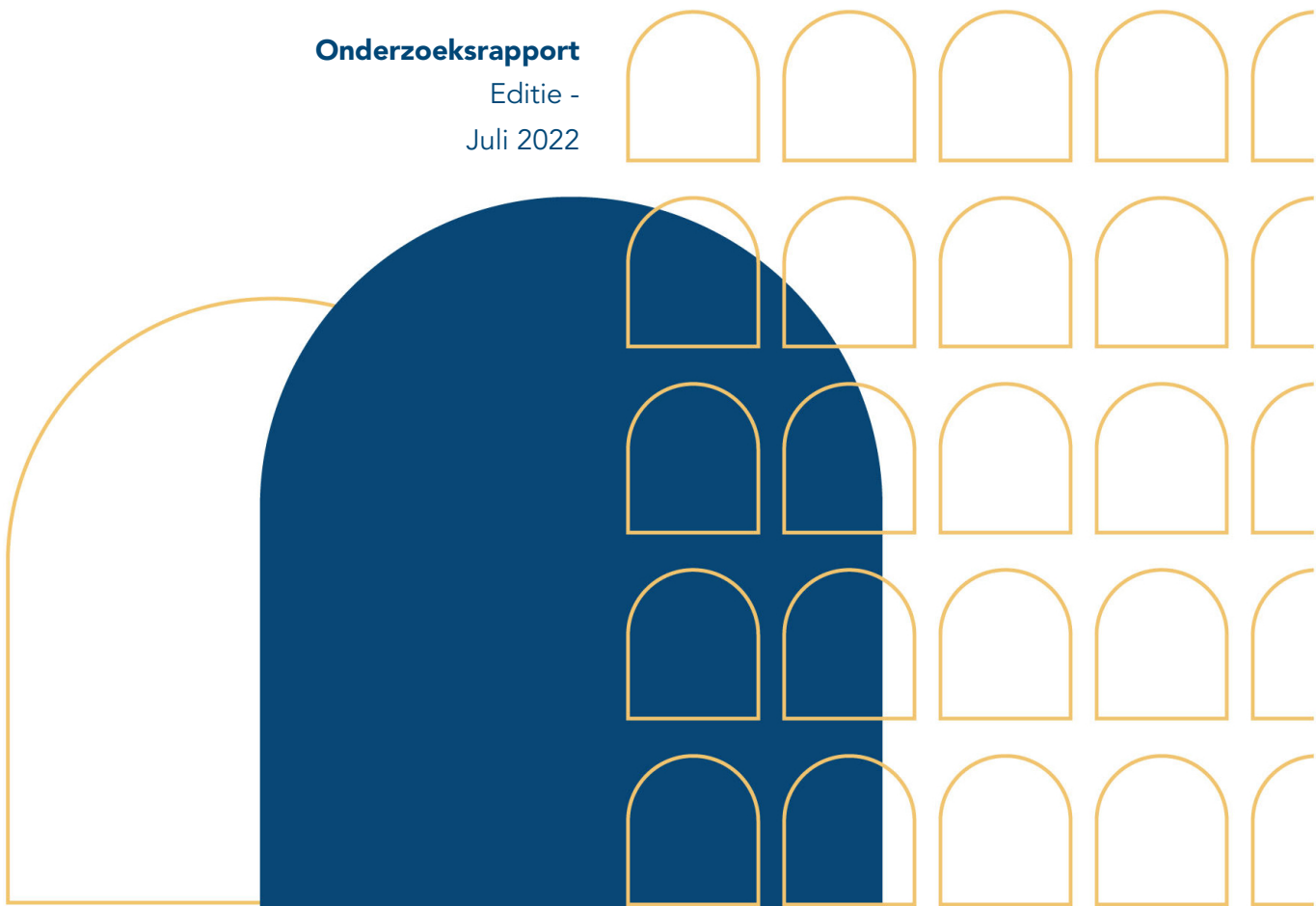
TOEPASSING VAN DE MEDIA PLURALISME MONITOR IN DE EUROPESE UNIE, ALBANIË, MONTENEGRO, DE REPUBLIEK NOORD- MACEDONIË, SERVIË EN TURKIJE IN 2020

Landenrapport: Nederland

Knut De Swert, University of Amsterdam
Andreas Schuck, University of Amsterdam
Mark Boukes, University of Amsterdam

Onderzoeksrapport

Editie -
Juli 2022

Inhoudsopgave

1. Over het project	4
1.1. Overzicht van het project	4
1.2. Methodologie	4
2. Inleiding	6
3. Resultaten van de gegevensverzameling: beoordeling van de risico's voor mediapluralisme	8
3.1. Basisbescherming (28% - Laag risico)	10
3.2. Marktpluraliteit (54% - Gemiddeld risico)	13
3.3. Politieke onafhankelijkheid (25% - Laag risico)	16
3.4. Sociale inclusie (26% - Laag risico)	18
4. Pluralisme in de online omgeving: beoordeling van de risico's	21
5. Conclusies	24
6. Referenties	26
Bijlagen I. Landenteam	
Bijlagen II. Groep van experts	

© European University Institute 2022

Inhoud en afzonderlijke hoofdstukken © Knut De Swert, Andreas Schuck , Mark Boukes, 2022

Dit werk is gepubliceerd door het European University Institute, Robert Schuman Centre for Advanced Studies.

eze tekst mag alleen worden gedownload voor persoonlijke onderzoekdoeleinden. Voor reproductie voor andere doeleinden, zowel op papier als elektronisch, is de toestemming van de auteur(s) vereist. Bij een citatie dient te worden verwezen naar de volledige naam van de auteur(s), redacteur(en), de titel, het jaartal en de uitgever.

Verzoeken dienen te worden gericht aan cmpf@eui.eu

Meningen in deze publicatie weerspiegelen de opvattingen van individuele auteurs en niet die van het European University Institute.

The English version of this report prevails over this translation.

Centre for Media Pluralism and Media Freedom
Robert Schuman Centre for Advanced Studies

Onderzoeksrapport -
RSC / Centre for Media Pluralism and Media Freedom
Gepubliceerd op Juli 2022

European University Institute
Badia Fiesolana
I – 50014 San Domenico di Fiesole (FI)

With the support of the Erasmus+ Programme of the European Union. The European Commission supports the EUI through the EU budget. This publication reflects the views only of the author(s) and the Commission cannot be held responsible for any use which may be made of the information contained therein.

1. Over het project

1.1. Overzicht van het project

De Media Pluralisme Monitor (MPM) is een onderzoeksinstrument dat ontwikkeld is om risico's voor mediapluralisme te identificeren in de verschillende EU-lidstaten en kandidaat-lidstaten. Dit verslag is opgesteld op basis van de uitvoering van de MPM 2020. Dit project, in het kader van een voorbereidende actie van het Europees Parlement, werd ondersteund door een subsidie van de Europese Commissie aan het Centre for Media Pluralism and Media Freedom (CMPF) van het Europees Universitair Instituut.

1.2. Methodologie

Auteurschap en beoordeling

Het CMPF werkt samen met ervaren, onafhankelijke onderzoekers om de gegevens te verzamelen en om de rapporten te schrijven, behalve wat betreft Italië waar gegevensverzameling centraal uitgevoerd werd door het CMPF team. Het onderzoek is gebaseerd op een gestandaardiseerde vragenlijst die ontwikkeld is door het CMPF. In Nederland werkt het CMPF samen met Andreas Schuck (UvA), Knut de Swert (UvA) en Mark Boukes (UvA), die de gegevensverzameling, beoordeling, becommentariëring en interviews met relevante experts hebben uitgevoerd.

Dit verslag werd nagelezen door het CMPF. Om de accuraatheid en betrouwbaarheid van de bevindingen te staven, werd in elke lidstaat een groep van experts aangewezen om de antwoorden op evaluatieve vragen te controleren. (Zie Bijlage 2). Risico's voor mediapluralisme werden onderzocht in vier thematische domeinen, waarvan geacht werd dat zij de voornaamste risicogebieden voor mediapluralisme en persvrijheid omvatten: Basisbescherming, Marktpluraliteit, Politieke Onafhankelijkheid en Sociale Inclusie. De resultaten zijn gebaseerd op de beoordeling van verschillende indicatoren voor elk thematisch domein (zie Tabel 1).

Basisbescherming	Marktpluraliteit	Politieke onafhankelijkheid	Sociale inclusie
Bescherming van de vrijheid van meningsuiting	Transparantie van media eigendom	Politieke onafhankelijkheid van de media	Mediatoegang voor minderheden
Bescherming van het recht op informatie	Concentratie van nieuwsmedia	Redactionele autonomie	Mediatoegang voor lokale en regionale gemeenschappen
Journalistieke normen en bescherming	Online platforms, concentratie en handhaving mededingingsregels	Audiovisuele media, online platforms en verkiezingen	Mediatoegang voor vrouwen
Onafhankelijkheid en doeltreffendheid van de media autoriteit	Levensvatbaarheid van de media	Staatsregulering van middelen/steun voor de mediasector	Mediageletterdheid
Bereik van traditionele media en internettoegang	Commerciële invloed en invloed van eigenaars op de redactie	Onafhankelijkheid van het bestuur en de financiering van publieke media	Bescherming tegen illegale en schadelijke content

Tabel 1: Thematische domeinen en indicatoren van de Media Pluralisme Monitor

De digitale dimensie

De Monitor beschouwt de digitale dimensie niet als een apart onderwerp, maar als verweven met de traditionele media en de bestaande beginselen van mediapluralisme en vrijheid van meningsuiting. Niettemin bevat het rapport ook een specifieke analyse van risico's die specifiek verband houden met digitale media.

De berekening van de risico's

De resultaten voor elk thematisch domein en elke aparte indicator zijn gerangschikt op een schaal van 0 tot 100%. Een score tussen 0 en 33% wordt als "laag risico" beschouwd, 34 tot 66% als "gemiddeld risico" en 67% tot 100% als "hoog risico". Voor de indicatoren geldt dat een score van 0 gewaardeerd is als 3%; en een score van 100 is gewaardeerd als 97%. Dit werd gedaan om te voorkomen dat een indicator volledig afwezig of volledig aanwezig is in een land.

Disclaimer: De inhoud van het verslag weerspiegelt niet noodzakelijkerwijs de standpunten van het CMPF, noch het standpunt van de leden die de groep van deskundigen samenstellen. Het geeft de standpunten weer van het nationale landenteam dat de gegevens heeft verzameld en het verslag heeft opgesteld. Als gevolg van bijwerkingen en verfijningen in de vragenlijst zijn de scores van het MPM2021 mogelijk niet volledig vergelijkbaar met die van vorige edities van het MPM. Voor meer details over het project, zie het CMPF-verslag over MPM2021, binnenkort beschikbaar op: <http://cmpf.eui.eu/media-pluralism-monitor/>.

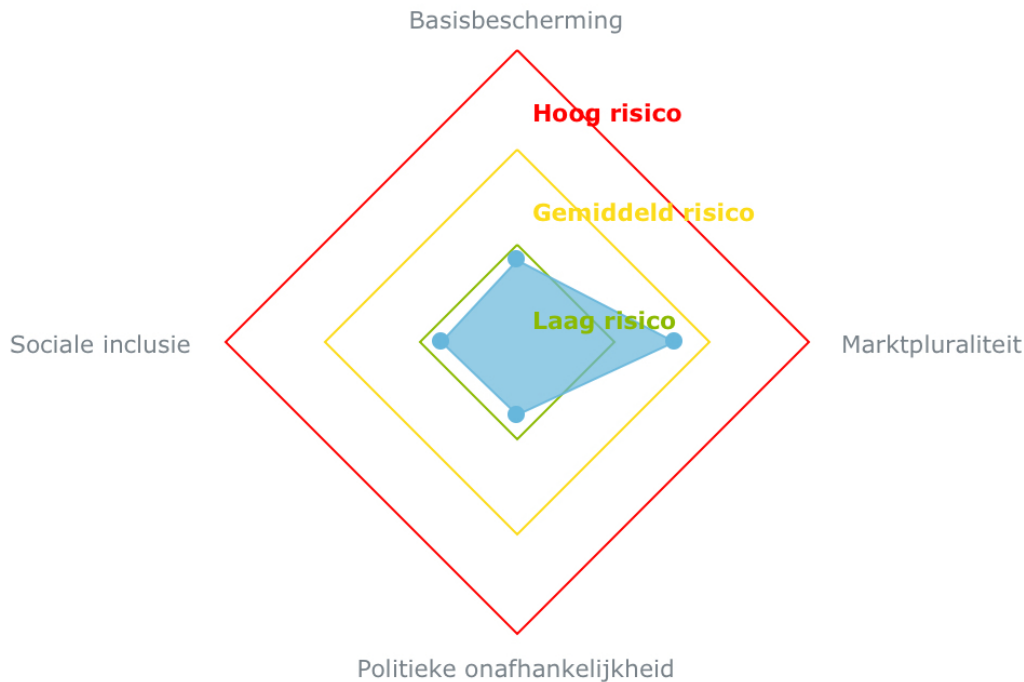
2. Inleiding

- **Land overzicht:** Nederland is een land in het westelijke deel van Europa met een totaal van 17.6 miljoen inwoners (CBS, 2022). Na de eilandstaat Malta is Nederland het meest dichtbevolkte land in de Europese Unie, met gemiddeld 517 inwoners per vierkante kilometer (Compendium voor de Leefomgeving, 2020).
- **Talen:** De officiële talen die in Nederland worden gesproken zijn Nederlands en Fries.
- **Minderheden:** In juridische termen zijn de Friezen de enige erkende minderheid in Nederland. In oktober 2021 had een totaal van 24,6% van de Nederlandse populatie een migratieachtergrond (CBS, 2021). Dit percentage bevat zowel eerste generatie als tweede generatie migranten. In totaal heeft de meerderheid (56,8%) van de immigranten een niet-Westerse achtergrond. De meerderheid van de immigranten komen van origine uit één van de volgende zeven landen: Turkije, Marokko, Suriname, Indonesië, Duitsland, Polen en Curaçao.
- **Economische situatie:** Als gevolg van de lockdown in het kader van COVID-19 is de economie gegroeid met een percentage van 5,0 procent, herstellende van een inkrimping van het bruto binnenlands product van 3,8 procent eerder dat jaar (Trading Economics, 2022). Over het algemeen is Nederland een zeer welvarend land (Legatum Institute, 2021).
- **Politieke situatie:** Nederland kan beschreven worden als een constitutionele monarchie, wat inhoudt dat de positie van een koning of koningin vastgelegd is in de constitutie, en een parlementaire democratie (Kingdom of the Netherlands, n.d.). De overheid bestaat uit de koning of koningin en de ministers. De ministers en staatssecretarissen regeren het land en implementeren het beleid. De overheid wordt onderworpen aan streng toezicht van het parlement. Elke Nederlandse burger mag stemmen tijdens de parlementaire verkiezingen. De huidige regering, geleid door Mark Rutte (VVD, D66, CDA en CU), presenteerde haar coalitieovereenkomst op 15 december 2021. Ondanks het ontslag van de voorgaande regering (zelfde premier, zelfde partijen) in januari 2021 heeft Rutte de interim-regering bijna het hele jaar 2021 geleid. In termen van mediabeleid worden er weinig veranderingen verwacht. Het nieuwe kabinet zal de toenemende investeringen in lokale media voortzetten.
- **Mediamarkt:** Het Nederlandse medialandschap wordt onderworpen aan een toenemende concentratie. De Nationale Publieke Omroepservice (NPO) leidt de televisiemarkt, gevolgd door Talpa Network en RTL Nederland (CvdM, 2021). Echter, in 2021 hebben Talpa Network en RTL Nederland een fusie aangekondigd (Den Blanken & Jansen, 2021, Juni). Als de fusie doorgang vindt zal de NPO niet langer de leidende omroep zijn van de televisiemarkt. Talpa is al de grootste aanbieder op de radiomarkt (CvdM, 2021). DPG Media en Mediahuis – beide in het bezit van België – zijn de grootste aanbieders op de krantenmarkt. Het vertrouwen van het Nederlandse publiek in de media is relatief hoog en stabiel (CvdM, 2020).
- **Regelgevende omgeving:** De Nederlandse constitutie is een belangrijke wettelijke garantie voor persvrijheid en redactionele onafhankelijkheid. De Nederlandse Mediawet vormt tevens belangrijke regulatie en sommige veranderingen zijn geïmplementeerd (deze worden bediscussieerd in dit rapport). Het Commissariaat voor de Media (CvdM), de Nederlandse onafhankelijke reguleerautoriteit van de media, is een belangrijke controlerende actor.

- **COVID-19:** COVID-19 heeft ervoor gezorgd dat er een flinke toename was in de consumptie van (nieuws)media, zowel in 2020 als 2021. Nieuwsconsumptie was zelfs hoger in 2021, in vergelijking met 2020, zeker wanneer het aankomt op lokaal nieuws en lokale media. Daarnaast zijn meer Nederlandse burgers bereid te betalen voor online nieuwsmedia. In de afgelopen twee jaar is het percentage mensen dat betaalt voor online nieuwsmedia toegenomen van 11 naar 17 (De Jong, 2021).

3. Resultaten van de gegevensverzameling: beoordeling van de risico's voor mediapluralisme

Nederland: Media Pluralisme Risicogebieden

JS chart by amCharts

CEMI CENTRE FOR MEDIA PLURALISM AND MEDIA FREEDOM
MPM 2022

Op drie van de vier beoordelingsaspecten heeft Nederland een laag risico gescoord en op één beoordelingsaspect een gemiddeld risico.

Basisbescherming (28%) is beoordeeld met een laag risico in Nederland. Er is een sterke onafhankelijke regelgevende instantie (CvdM). Enkele problemen worden aangepakt met nieuwe wetten, zoals de Wet Open Overheid (WOO) als opvolger van de Wet Openbaarheid van Bestuur (WOB) aangaande de toegang tot overheidsinformatie en de ontwikkeling van de bescherming van klokkenluiders. Er zijn echter nog mogelijkheden tot verbetering als het gaat om de Basisbescherming in Nederland. Er worden relatief hoge risico's geassocieerd met de fysieke veiligheid van journalisten en de economische positie van (freelance) journalisten. Verwelkomde initiatieven, zoals de Working Code die de twee grootste publicatiebedrijven hebben ontwikkeld voor hun freelancers (NDPNieuwsmedia, 2021), lijken journalisten niet tevreden te stellen, zeker aangezien er geen spoor is van een gegarandeerde toename in vergoeding als gevolg van inflatie. Dit zorgt ervoor dat nog steeds veel journalisten slachtoffer zijn van economische tegenspoed.

Marktpluraliteit is het beoordelingsaspect met een gemiddeld risico (54%). Terwijl er positieve tekenen zijn wat betreft medialevensvatbaarheid, waarvan er sommigen niet geheel meegenomen kunnen worden in de overweging voor 2021, blijft het een punt van aandacht. In termen van mediaconcentratie zijn er minder positieve signalen. Ook al is er een autoriteit die overzicht houdt over de competitie op de mediamarkt, er zijn geen formele wetten om mediaconcentratie te limiteren. Digitale competitie drijft de media richting grotere concentratie. Dit heeft ertoe geleid dat een groot deel van de (kranten)mediamarkt in handen is van twee buitenlandse/Vlaamse bedrijven en de online media in de handen zijn van twee grote techbedrijven. Hierbij ontbreekt volledig transparante informatie over het eigendom en wordt significante nationale

belastingheffing grotendeels ontweken.

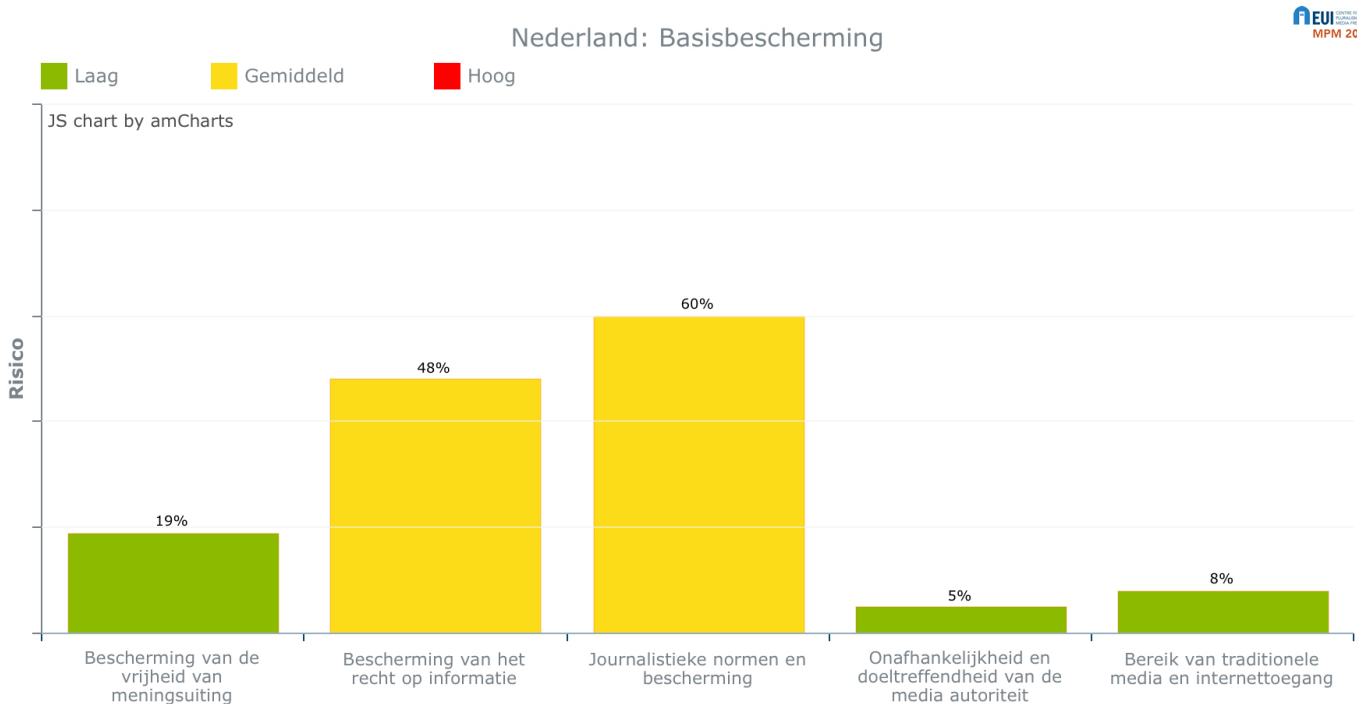
Politieke Onafhankelijkheid is beoordeeld met een laag risico (25%). Het algehele risico op dit beoordelingsaspect is bijna onveranderd gebleven in Nederland (in de MPM van 2021 was het aspect beoordeeld met een risico van 24%). Er is slechts weinig wetgeving dat op een formele manier indirecte overheidssubsidies naar mediaoutlets of belangenverstrengelingen tussen mediaeigenaren en politieke partijen, partij-aanhangers en politici reguleert. In de praktijk is er echter geen tot weinig risico als het gaat om de beïnvloeding van redactionele content door politieke macht. Ook al zijn er geen solide wettelijke beschermingen om belangenverstrengelingen of mediacontrole door politieke actoren te voorkomen, wordt het algemeen erkend dat politieke onafhankelijkheid van media wordt gerespecteerd en gesteund in Nederland. De onafhankelijke Commissariaat voor de Media (CvdM) speelt een belangrijke rol in het onderzoeken van de enkele zaken waarin redactionele onafhankelijkheid en de banden tussen individuele journalisten en politieke actoren in twijfel worden getrokken in publiek debat. Een voorbeeld hiervan is de aangekondigde (en voorgezette) steun voor lokale media, zonder dat er invloeden op de inhoud worden uitgeoefend. Dit houdt in dat **Politieke Onafhankelijkheid** op het laagste risico blijft staan in het Nederlandse medialandschap in vergelijking met de andere beoordelingsaspecten.

Sociale Inclusie blijft staan op een laag risico (26%). Er is werk verricht om de toegang tot media voor minderheden, mensen met een beperking en regionale doelgroepen te verbeteren. Daarnaast zijn er kleine verbeteringen op het gebied van toegang tot media voor vrouwen (er zijn meer vrouwen in die PSM-managementfuncties bekleed, er zijn meer en strikte inspanningen vanuit de NPO als het gaat om de zichtbaarheid van vrouwen op televisie, etc.). Dit zijn relatief kleine, maar veelbelovende stappen richting een algemeen wenselijke uitkomst. Daarom is het risico dat gekoppeld is aan dit beoordelingsaspect verlaagd naar gemiddeld risico in 2021. Het in kaart brengen van de gebreken als het gaat om sociale inclusie heeft plaatsgevonden, maar in de praktijk vinden de veranderingen om de sociale inclusie te verbeteren overwegend traag en stapsgewijs plaats.

Als het aankomt op de **online omgeving** is er een relatief laag risico in Nederland. Problemen met een gebrek aan controle over grote techplatformen blijven aanwezig. Het beleid van deze techplatformen als het gaat over content (zoals het verwijderen van misinformatie) wordt erkend en bevestigd door de Nederlandse rechtbank. Over het algemeen is de digitale geletterdheid in Nederland hoog en zijn er geen politieke invloeden op online media (nieuws) content.

3.1. Basisbescherming (28% - Laag risico)

De indicatoren inzake de **Basisbescherming** vormen de ruggengraat van de regelgeving voor de mediasector in elke hedendaagse democratie. Ze meten een aantal potentiële risicogebieden, met inbegrip van het bestaan en de doeltreffendheid van de uitvoering van de (grond)wettelijke waarborgen voor de vrijheid van meningsuiting en het recht op informatie; het statuut van journalisten, met inbegrip van hun bescherming en de mogelijkheid om hun opdracht uit te voeren; de onafhankelijkheid en de doeltreffendheid van de nationale regelgevende instanties die bevoegd zijn om de mediasector te reguleren; en het bereik van traditionele media en toegang tot het internet.

Er is een laag risico als het gaat om de **bescherming van vrijheid van meningsuiting** (19%) in Nederland. De vrijheid van meningsuiting is vastgelegd in de Nederlandse grondwet en wordt verder beschermd door diverse internationale conventies waar Nederland deel van uitmaakt. Strafrechtelijke beperkingen als gevolg van laster (Dutch Penal Code, Art. 261) en het vaker toegepaste burgerlijk recht () als het gaat om de bescherming van reputatierechten (Bureau Brandeis, 2021) zorgen niet voor het verhinderen van de openbare uiting van ideeën. Over het algemeen worden suggesties voor restrictie openlijk bediscussieerd in publiek debat, wat maatschappelijke evolutie stimuleert als het gaat om wat wel en wat niet acceptabel is zonder de basisbescherming van de vrijheid van meningsuiting in gevaar te brengen. Gegeven het zeer lage aantal vervolgingen van haatspraak lijkt de vrijheid van meningsuiting dominant te blijven in het potentiële conflict tussen vrijheid van meningsuiting en het verbod op haatspraak (beide zijn vastgelegd in de grondwet). In de online omgeving worden uitingen gemodereerd op basis van de gemeenschappelijke richtlijnen van de platformen. In sommige gevallen leidt dit tot interventies, zoals in 2021, toen YouTube video's van de Nederlandse politicus Thierry Baudet (Forum voor Democratie) verwijderde, omdat de video's misinformatie zouden bevatten (bevestigd door de rechtbank van Amsterdam). De Nederlandse rechtbank deed tevens de uitspraak dat de Tweets van Baudet, waarin het COVID-19 beleid werd vergeleken met de holocaust, verwijderd moesten worden.

De bescherming van recht op informatie scoort een gemiddeld risico (48%), wat een toename is in

vergelijking met vorig jaar. Tot voor kort reguleerde de Wet Openbaarheid van Bestuur (WOB) het publieke recht op toegang tot administratieve documenten die in het bezit zijn van publieke autoriteiten. Het kent een paar limitaties, zoals enkele absolute weigeringsgronden. Op 5 oktober 2021 heeft de Nederlandse Eerste Kamer der Staten-Generaal een nieuwe wet aangenomen, de WOO (Wet Open Overheid). Deze wet is met ingang van 2022 van kracht gegaan. Deze wet is bedoeld als een uitbreiding van de WOB, waarbij er meer mogelijkheden zijn voor toegang en transparantie als het gaat om overheidsdocumenten. In meer detail zorgt het voor een toename in de actieve publicatie van informatie door de overheid (Digitale Overheid, 2022). Het blijft nog de vraag in hoeverre deze nieuwe wet voor verbetering zal zorgen, aangezien niet alle problemen ermee worden opgelost – zeker niet als het gaat om de toegang tot passief beschikbare informatie (op aanvraag). In 2020 werd twee derde van de WOB-aanvragen te laat en/of incompleet behandeld (Het Parool, 2021) en er heeft sindsdien geen verbetering plaatsgevonden. In 2021 zijn er door diverse media aanvragen gedaan tot COVID-gerelateerde informatie bij het Ministerie van Volksgezondheid. Gegeven het grote aantal aanvragen heeft de overheid zelf, op een redelijk arbitraire wijze, besloten welke informatie ze vrijgaven (nu.nl, 2021). De Raad van State heeft besloten dat de overheid meer tijd mag nemen wanneer er een groot aantal aanvragen wordt gedaan. De overheid moet echter nog steeds de informatie verschaffen binnen een redelijke tijdsspanne (Nieuwsuur, 2021). Deze laatste beslissing is nog een reden waarom er groot publiek wantrouwen heerst jegens de intenties van de Nederlandse overheid aangaande het verschaffen van open en transparante informatie als de wet daarom vraagt (NOS, 2021).

De Wet Huis voor Klokkenuiders en zijn externe rapporterend instituut, het Huis voor Klokkenuiders, werken nog steeds niet adequaat. Het Huis voor Klokkenuiders is bijvoorbeeld bekritiseerd wegens het lage aantal zaken wat ze behandelen, wat sinds 2016 alleen maar minder is geworden. In totaal werden er 250 zaken behandeld in 2020 (Rooijendijk, 2020; Loyens & Loeff, 2020; Huis voor Klokkenuiders, 2021). Voor de zomer van 2022 zal de Wet Huis voor Klokkenuiders hernoemd worden naar de Wet Bescherming Klokkenuiders, waarbij verschillende veranderingen doorgevoerd zullen worden om de bescherming van klokkenuiders te verbeteren (Rijksoverheid, 2021). Dat dit nog steeds van belang is, wordt onderbouwd door de 25 lopende zaken waarin klokkenuiders op een arbitraire wijze veroordeeld werden in 2021 (Huis voor Klokkenuiders, 2021). Het lijkt er echter op dat de nieuwe wet niet volledig de Europese Richtlijn 2019/1937 zal implementeren, wat ervoor zorgt dat werknemers nog steeds een hoog risico lopen en in een situatie terechtkomen met complexe en moeizame procedures wanneer ze problemen aan het daglicht brengen, zeker binnen kleine bedrijven (Kusiak, 2021).

Het journalistieke beroep, de standaarden en bescherming scoort een gemiddeld risico (60%), wat de toename van vorig jaar voortzet. Beginnend met een positief bericht: de Nederlandse nieuwsmidia hebben een respectabele staat van dienst inzake redactionele onafhankelijkheid. Ondanks dat er een grote hoeveelheid verbaal en soms zelfs fysiek misbruik plaatsvindt jegens journalisten, met wederom een serieuze toename in meldingen van geweld jegens journalisten (Trouw, 2021; I&O Research, 2021; Volgenant & Mcgonagle, 2022), betekent dit niet dat de redactionele onafhankelijkheid onder druk staat. Een verdrietig, maar belangrijk voorbeeld van geweld jegens journalisten is de moord op misdaadverslaggever Peter R. de Vries. Dit jaar is Nederland wederom een plaats gedaald, en staat nu op de zesde plaats van de Wereld Persvrijheidsindex (RSF, 2021). Deze daling neemt echter niet weg dat het nog steeds een relatief hoge positie is. Aan de positieve kant: Nederland heeft een vakbond voor journalisten. De Nederlandse Vereniging van Journalisten (NVJ) had 8000 journalisten als leden in 2021 (NVJ, 2021), wat iets minder is dan de helft van alle journalisten in Nederland. De NVJ heeft een goede reputatie, is zeer actief in de onderhandeling over de positie van journalisten, kaart problemen aan en verhoogt de aandacht voor mogelijke bedreigingen. De vereniging is actief bezig met het verbeteren van

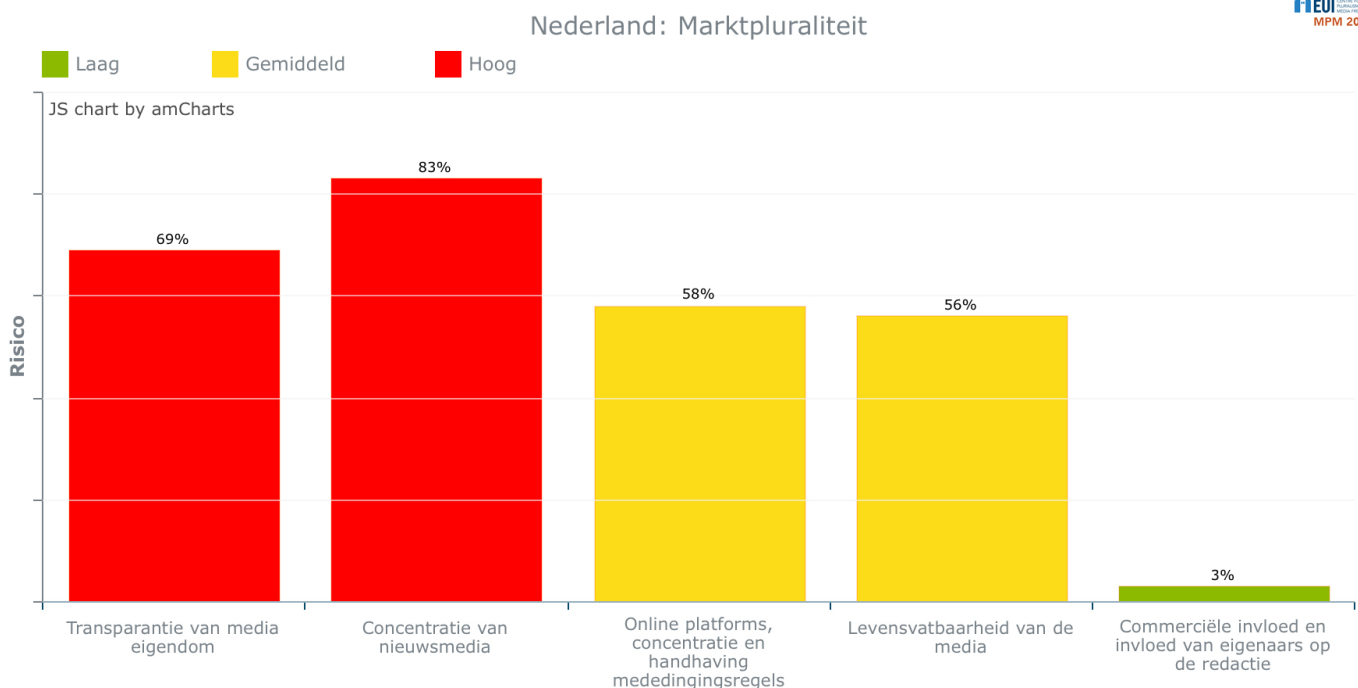
de werkomstandigheden van het toenemende aantal freelancejournalisten in Nederland. Recentelijk heeft de NVJ een hulpmiddel ontwikkeld dat freelancers kunnen gebruiken bij salarisonderhandeling (NVJ, 2021). Daarnaast is er de Fair Practice Code voor de publieke omroep en een nieuwe Working Code voor sommige uitgeverijen om een betere werkpositie voor freelancejournalisten te bewerkstelligen (NDP Nieuwsmedia, 2021). Echter, dit heeft de situatie enkel in lichte mate weten te verbeteren, met zeer kleine verhogingen in vergoeding. Het gebrek aan een geautomatiseerde link met inflatie kan echter leiden tot een (in de praktijk) nog kleinere vergoeding. Nederland heeft nog steeds geen anti-SLAPP wetgeving, maar in 2022 wordt er progressie verwacht als gevolg van het werk van de Europese Commissie en het Europees Parlement op dit gebied (Villamedia, 2021).

De indicator **onafhankelijkheid en effectiviteit van de media-autoriteit** (5%) duidt op een zeer laag risico, wat significant is afgenomen in vergelijking met vorig jaar. De onafhankelijkheid van de autoriteit (Commissariaat voor de Media of CvdM) is expliciet vastgelegd in een wet die de onafhankelijkheid van administratieve autoriteiten vaststelt. Na wat problemen in de voorgaande jaren zorgt de nieuwe Mediawet (Mediawet, 2021, vanaf Art. 7.3) voor nieuwe en betere afspraakprocedures voor de CvdM na verschillende problemen in voorgaande jaren. Dit is bedoeld om transparantie aangaande de procedures en taken van de CvdM te verbeteren, naast het verzekeren van meer onafhankelijkheid van politieke en andere, mogelijke schadelijke, invloeden.

Universeel bereik van traditionele media en toegang tot het internet scoort een laag risico (8%). Dit is lager dan vorig jaar, gezien een hoger percentage van de populatie toegang heeft tot radio, televisie en internet.

3.2. Marktpluraliteit (54% - Gemiddeld risico)

De indicatoren voor marktpluraliteit richtten zich op de economische risico's voor het pluralisme in de media, die voortvloeien uit een gebrek aan transparantie en concentratie van eigendom, duurzaamheid van de media-industrie, blootstelling van de journalistiek aan commerciële belangen. De eerste indicator onderzoekt het bestaan en de doeltreffendheid van bepalingen inzake transparantie van media-eigendom. Gebrek aan concurrentie en extern pluralisme worden afzonderlijk beoordeeld voor de nieuwsmedia (productie van het nieuws) en voor de online platforms (toegangspoorten tot het nieuws), waarbij horizontale en crossmediale concentratie, de concentratie van de onlinereclamemarkt en de rol van de handhaving van de mededingingsregels afzonderlijk worden bekeken. De indicator voor de levensvatbaarheid van de media meet de ontwikkeling van de inkomsten en de werkgelegenheid, in relatie tot de ontwikkeling van het bbp. De laatste indicator is bedoeld om de risico's voor de pluraliteit van de markt te beoordelen die worden veroorzaakt door zakelijke belangen bij de productie van redactionele inhoud, zowel vanuit commercieel oogpunt als vanuit het oogpunt van de eigenaar.

Het algemene risico op het beoordelingsaspect Marktpluraliteit (54%) is in Nederland zo goed als gelijk gebleven (in 2021 was er een risico van 57%) op een gemiddeld risiconiveau. Ondanks deze stabiliteit heeft Marktpluraliteit wel het hoogste risicofactor in het zeer geconcentreerde Nederlandse medialandschap. Er is slechts weinig wetgeving aangaande transparantie met betrekking tot eigendom of het tegengaan van mediaconcentratie, maar er is wel een onafhankelijke mediaregulatie autoriteit (CvdM) die dit in de gaten houdt. Het online domein wordt gedomineerd door de Amerikaanse techreuzen, die tevens een groot aandeel hebben in de advertentie-inkomsten. De advertentie-inkomsten zijn echter wel aanzienlijk verbeterd voor de Nederlandse media na de Covid-19 periode. Nog steeds wordt er weinig tot geen risico ervaren als het gaat om eigenaren of commerciële interesses die directe invloed uitoefenen op redactionele content.

Transparantie van media-eigendom (69%): transparantie in eigendom wordt beoordeeld als een hoog risicofactor in Nederland. De reden is dat er geen wetgeving is dat voorzieningen specificeert in de nieuwe mediasector (traditionele of digitale media) om eigendomsdetails openbaar te maken. Dit houdt in dat er ook

geen sancties zijn wanneer de transparantiestandaarden geschonden worden. Er is echter wel een onafhankelijke mediaregulatie autoriteit (Commissariaat voor de Media, CvdM). Het CvdM heeft als taak het monitoren van de mediaconcentratie in Nederland en publiceert daarom jaarlijks een rapport (de Mediamonitor) over de eigendomsstructuren en concentratie in het Nederlandse nieuwsmedialandschap. Als gevolg van de Mediawet (2008, art. 7.1) controleert het CvdM ook of commerciële mediakanalen het publiek van de minimale hoeveelheid informatie over hun organisatie voorzien. Ondanks de pogingen van het CvdM is er geen wet die mediaorganisaties wettelijk aansprakelijk stelt voor (het tekort aan) transparantie. Dit verklaart het hoge risico op de **transparantie van media-eigendom**.

Nieuwsmedia concentratie (83%): de concentratie van nieuwsmedia-eigendom is consistent op een hoog risiconiveau in het Nederlandse medialandschap. Het CvdM rapporteert (2021) een sterke concentratie van eigendom binnen de televisiewereld (76% kijkersaandeel bij de top 3 eigenaars: de publieke omroep NPO, RTL en Talpa), wat gedeeltelijk overlapt met de grootste eigenaars binnen de radiomarkt (de top 3 bezit 74% van het kijkersaandeel: Talpa, NPO en DPG Media). De situatie binnen de krantenmarkt heeft nog minder variatie in eigendom; 90% van de markt wordt beheerd door twee Belgische bedrijven (DPG Media en Mediahuis). De Nederlandse NDC Mediagroep, dat verschillende lokale kranten bezat in het noorden van het land, was onafhankelijk totdat het overgenomen werd door Mediahuis in 2020. Dit veroorzaakte een Vlaamse bijna-duopolie binnen de Nederlandse krantenmarkt. Belangrijk om te vermelden is dat de onlinenieuwsmarkt ietwat meer divers is dan de traditionele media. Echter, de grootste eigenaars binnen het digitale medialandschap zijn ook de eigenaars binnen de traditionele nieuwsmedia (de publieke omroep NOS, DPG (met eigendom over nu.nl en AD.nl) en Mediahuis (eigenaar van Telegraaf.nl)). Zoals geïllustreerd door de hoge mate aan eigendomsconcentratie, is er inderdaad weinig mediawetgeving dat grenzen of limitatie specificieert om verdere concentratie van media-eigendom te beperken. Zulke wetgeving is op dit moment enkel aanwezig voor de verdeling van de FM-frequenties voor radiozenders. Het Commissariaat voor de Media (CvdM) is samen met het meer algemene Autoriteit Consument & Markt (ACM) verantwoordelijk voor het evalueren van potentiële fusies van mediabedrijven. Deze evaluaties vinden daarom plaats op basis van algemene regels over concurrentie binnen de commerciële markt (dit is dus niet media-specifiek).

Online platformconcentratie en -competitie handhaving (58%): Deze factor blijft stabiel op een gemiddeld risico van 58%. Dit is gedeeltelijk veroorzaakt door de dominantie van de Amerikaanse techplatformen in het Nederlandse onlinemedialandschap. De meest bezochte websites in Nederland worden beheerd door Google (samen met YouTube) en Facebook (ook met WhatsApp en Instagram) (Walraven, 2022). Het is lastig om concentratie van online platformen te voorkomen, omdat de Autoriteit Consument & Markt (ACM) geen wetgeving heeft speciaal voor media. Dit houdt in dat de mogelijkheid voor de ACM om meer competitie binnen dit domein te stimuleren slechts gelimiteerd is. Naast het gebrek aan wetgeving, wordt de invloed van anti-vertrouwensacties verder geremd, omdat de grote spelers (Google en Facebook) geen binnenlandse bedrijven zijn. Dit heeft als gevolg dat het moeilijk is om belasting te heffen over de advertentie-inkomsten. Ook al worden de onlinediensten van deze grote techbedrijven niet per se gebruikt voor nieuwsconsumptie, hun online dominantie heeft nog steeds grootse gevolgen voor de nieuwsindustrie, waaronder een toename in concentratie binnen de nieuwsmediasector. Per slot van rekening gaat een groot deel van de totale hoeveelheid advertentie-inkomsten naar de Amerikaanse techbedrijven, dat anders naar de Nederlandse mediaorganisaties zou gaan. Ter illustratie, slechts de helft van de nieuwswebsitebezoekers verkrijgen toegang tot online nieuws via de homepage van de nieuwsorganisatie zelf (48%). Veel bezoekers komen via andere bronnen bij het online nieuws terecht, zoals via sociale media (23%, zie Digital News Report Nederland 2021). De daaropvolgende uitdaging om de strijd aan te gaan met de grote platformen – een groot publiek is een vereiste om advertenties een

rendabele bron van inkomsten te laten zijn – is één van de drijfveren in de verdere concentratie van het Nederlandse medialandschap. In juli 2021 werden er onderhandelingen aangekondigd tussen de techreuzen uit de Verenigde Staten en de Nederlandse mediaorganisaties (commercieel en publiek; TV, print en online) over een eerlijkere verdeling van advertentie-inkomsten op onlineplatformen gegenereerd door journalistieke content (RTL, 2021); dit onderhandelingsproces is nog steeds aan de gang. De implementatie van de Copyrightrichtlijn is opgevolgd door de ACM. Tegelijkertijd is de Nederlandse overheid bezig met het onderzoeken van de mogelijkheden om op een effectievere wijze belasting te heffen over de advertentie-inkomsten die gegenereerd worden door de techreuzen (ESB, 2019).

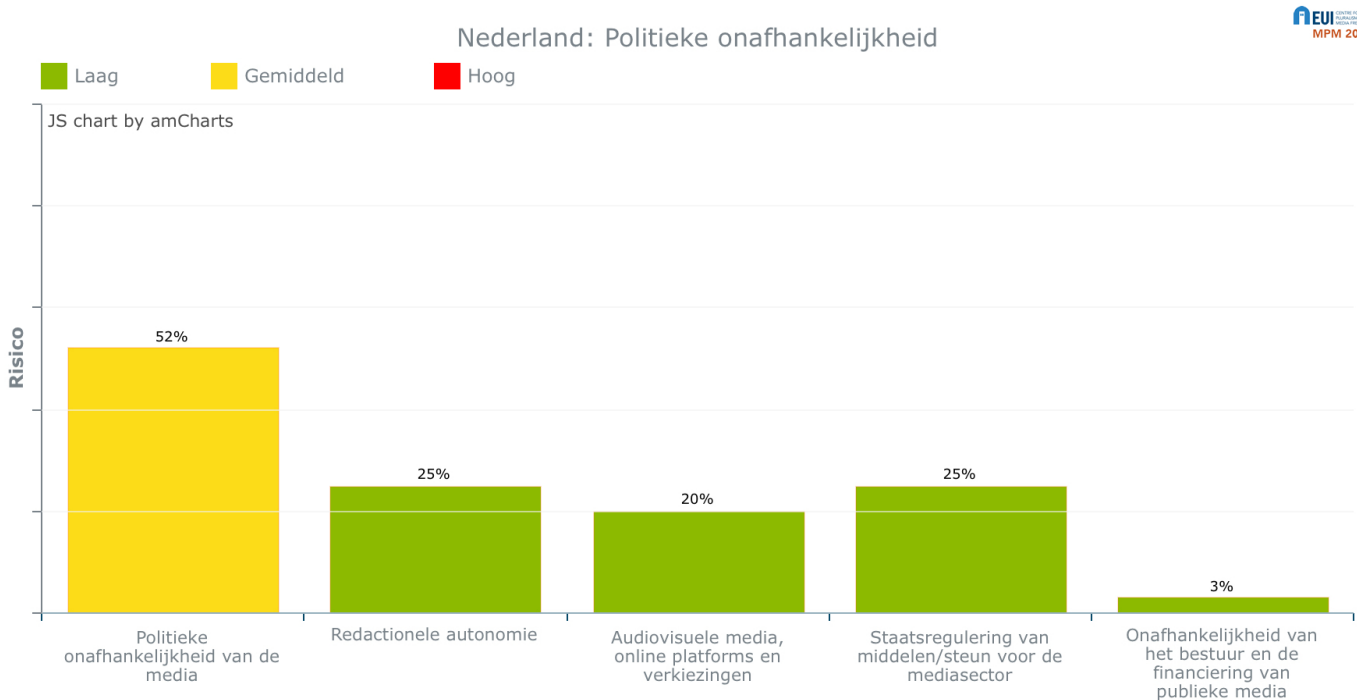
Levensvatbaarheid van de media (56%): nieuwsduurzaamheid is een belangrijke voorwaarde voor diversiteit en pluraliteit. Waar de levensvatbaarheid van de media in het voorgaande rapport nog werd beoordeeld als hoog risico (78% in 2020), is dit beoordelingsaspect verbeterd naar een gemiddeld risico in 2021; veel nieuwsorganisaties zijn erin geslaagd hun winst te verhogen na de COVID-19 periode waarin advertentie-inkomsten over het algemeen gedaald waren. Voor televisie werden gemixte resultaten gevonden: de commerciële RTL onderging een daling in omzet, terwijl de publieke omroep zijn winsten heeft verhoogd door een toename in inkomsten via de streamingdienst NPO Plus. De advertentie-inkomsten van radiostations onderging een sterk herstel in 2021 (+64%, zie RAB, 2021). Ook de printmedia hebben het goed gedaan. De cijfers voor DPG Media (de cijfers voor Mediahuis zijn nog niet gepubliceerd op het moment van schrijven) laten een stabiele toename zien in het aantal lezers, met een 5% groei in abonnees; de meeste van deze abonnees waren digitale abonnees, waar een 15% toename in lezers heeft plaatsgevonden (Adformatie, 2022). Ook voor de grootste digitale Nederlandse nieuwsorganisatie, nu.nl, werd een sterke toename in winst bereikt in 2021 (+28%). Deze toenames zijn het resultaat van een nieuw advertentieplatform geïntroduceerd door DPG Media, “Trusted Web” (Adformatie, 2022). Lokale nieuwsmedia moeten het nog steeds doen met kleine budgetten, maar er is inmiddels extra financiering vrijgemaakt vanuit de staat om ze te steunen. Er zijn inmiddels ook plannen aangekondigd waarin deze extra financiering structureel wordt verhoogd. In 2021 was er tevens een interessante pilot, “Journalistieke Professionalisering Lokale Publieke Mediadiensten”, met als doel het professionaliseren van de lokale media, inclusief een budget om dit te realiseren. In 2021 en 2022 is een totaal van 4,85 miljoen euro vrijgemaakt voor deze pilot. De eerste resultaten zijn positief. De organisatie, Stimuleringsfonds voor de Journalistiek (SvdJ), heeft onderzocht of deze pilot een verschil heeft gemaakt in 2021. De resultaten toonden dat de nieuwsmedia zowel de kwantiteit als de kwaliteit van de producten heeft verbeterd. Ondanks de diverse positieve ontwikkelingen, is er op lange termijn een geleidelijke afname in de uitgaven aan advertenties in de nieuwsindustrie, waarbij meer inkomsten naar de grote techplatformen gaan dan naar de Nederlandse nieuwsmedia. Aangaande de arbeidsomstandigheden van individuele journalisten zien we dat het aantal werkloze journalisten is afgenomen (Villamedia, 2021), terwijl de economische condities voor freelancejournalisten wreed en omstreden zijn gebleven. Er zijn slechts kleine verbeteringen te zien, zoals een 2% toename in het aantal artikelen wat ze schrijven in nieuwsoutlets van DPG Media.

Commerciële invloeden en eigenaarsinvloeden op redactionele content (3%): Er zijn slechts enkele risico's in het Nederlandse medialandschap waarbij commerciële belangen een directe rol spelen in, of eigenaren een directe invloed hebben op redactionele content. Weinig tot geen veranderingen hebben plaatsgevonden aangaande dit beoordelingsaspect van mediapluraliteit in het afgelopen jaar. De mediawet (Mediawet 2008, art. 3) heeft duidelijke regels welke de invloed van advertenties, sponsors of productplaatsing op de content van publieke omroepen verbiedt. De commerciële omroepen volgen over het algemeen de journalistieke richtlijnen als het gaat over onafhankelijkheid, zoals uiteengezet door de Nederlandse Vereniging van Journalisten (NVJ, 2008). In de laatste jaren is er geen bewijs gevonden dat de invloed van commerciële belangen of eigenaars op redactionele inhoud als normale gang van zaken

gezien kan worden.

3.3. Politieke onafhankelijkheid (25% - Laag risico)

De indicatoren m.b.t. politieke onafhankelijkheid beoordelen het bestaan en de doeltreffendheid van regulerende en zelfregulerende waarborgen tegen politieke vooringenomenheid en politieke invloeden op de nieuwsproductie, -distributie en -toegang. Meer in het bijzonder wordt getracht de invloed van de staat en van de politieke macht op het functioneren van de mediemarkt en de onafhankelijkheid van de publieke media te evalueren. Voorts wordt gekeken naar het bestaan en de doeltreffendheid van (zelf)regulering om de redactionele onafhankelijkheid en de beschikbaarheid van pluralistische politieke informatie en standpunten te waarborgen, met name tijdens verkiezingsperiodes.

De indicator **Politieke onafhankelijkheid van de media** scoort 52%. Wat betreft de aanwezigheid en de effectieve implementatie van regulatievoorzorgsmaatregelen tegen mediacontrole door de overheid en politici, is het risiconiveau gemiddeld en bijna gelijk aan het voorgaande jaar (50%). Het risiconiveau voor deze categorie is hoger vergeleken met andere categorieën. Dit heeft voornamelijk te maken met het feit dat wettelijke regulatievoorzorgsmaatregelen die belangenverstrengelingen tussen mediaeigenaren en politieke partijen, partij-aanhangers en politici moet reguleren nog steeds niet bestaat. Ondanks het gebrek aan formele regulatie is er in de praktijk geen bewijs voor bedreiging van de mediaonafhankelijkheid door politieke controle. De politieke controle over audiovisuele media en kranten kan als laag beschouwd worden. Wat betreft politieke controle over de radio, heeft het Commissariaat voor de Media (CvdM) recentelijk een onderzoek gestart over de politieke invloed van de premier Mark Rutte op Radio 1, als gevolg van een diepte-interview met een journalist die tevens een vriend van hem is (RTL, 2021). Voor de Nederlandse digitale media is er nog geen indicatie van een enkele vorm van politieke controle. Hetzelfde geldt voor nieuwsorganisaties, ook al zijn er op dit moment geen formele reguleringen om de onafhankelijkheid van politieke invloeden te waarborgen (Het Financiële Dagblad, 2021; NOS.nl, 2021).

De indicator **redactionele onafhankelijkheid** scoort 25%. Met betrekking tot de maatregelen omtrent regulering en zelfregulering die vrijheid van interferentie in redactionele beslissingen waarborgen, is het risico over het algemeen laag en onveranderd in vergelijking met vorig jaar. Redactionele autonomie wordt

gewaarborgd door redactionele wetten gerespecteerd door Nederlandse nieuwsorganisaties. De Nederlandse Raad voor de Journalistiek benadrukt journalistieke onafhankelijkheid in hun Code voor Journalisten (Leidraad van de Raad voor de Journalistiek, 2021, 2). Er hebben echter verschillende discussies plaatsgevonden aangaande redactionele autonomie en de connecties tussen individuele journalisten en politieke partijen die publieke aandacht trokken. Het Commissariaat voor de Media (CvdM) heeft een onderzoek gestart naar de politieke onafhankelijkheid van de Nederlandse media en journalisten (Het Parool, 2021). Dit ten gevolge van twee specifieke incidenten: ten eerste, de publieke kritiek die werd geuit op een documentaire van de VPRO over politica Sigrid Kaag (D66), wat vlak voor de verkiezingen van 2021 werd uitgezonden, aangaande de zogenaamde invloed van haar partij (D66). Op de content van de documentaire (CvdM, 2021a); en ten tweede, de rol van journalist Jort Kelder in het co-financieren van campagnevideo's van de politieke partij Forum voor Democratie (FvD) in 2017 (CvdM, 2021b). De resultaten van dit onderzoeksrapport zijn nog niet beschikbaar.

De indicator **audiovisuele media, online platformen en verkiezingen** scoort 20%. Met betrekking tot het bestaan en de implementatie van een regulerings- en zelfreguleringskader voor de eerlijke representatie van verschillende politieke actoren en standpunten, zeker tijdens verkiezingscampagnes, en de regulatie van politieke advertenties, is het risiconiveau over het algemeen laag en bijna identiek aan vorig jaar (18%). De Nederlandse Mediawet (Mediawet, 2008) garandeert op een effectieve wijze onpartijdigheid in het nieuws en informatiele programma's en toegang tot publieke mediakanalen voor politieke actoren. De Nederlandse Commissariaat voor de Media (CvdM) waarborgt een eerlijke verdeling van zendtijd voor iedere politieke partij per jaar op publieke mediakanalen. Als resultaat bieden publieke mediakanalen in Nederland een eerlijke representatie van politieke actoren en standpunten. Als het gaat om verkiezingscampagnes is er geen bewijs van relevante structurele bias in de representatie van politieke actoren en standpunten (NRC, 2021). Politieke advertenties moet duidelijk gepresenteerd worden als een betaalde advertentie, voornamelijk door deel uit te maken van een duidelijk afgebakend commercieel reclameblok. In de vernieuwde Mediawet (Mediawet, 2020) geldt deze regulering ook voor online videoplatformen. Aangaande gelijke mogelijkheden en transparantie in het kader van politieke advertenties in online media en op online platformen tijdens verkiezingscampagnes, was er een gedragscode voor de Nederlandse verkiezingen in maart 2021. Officiële wetgeving of regulering ontbrak.

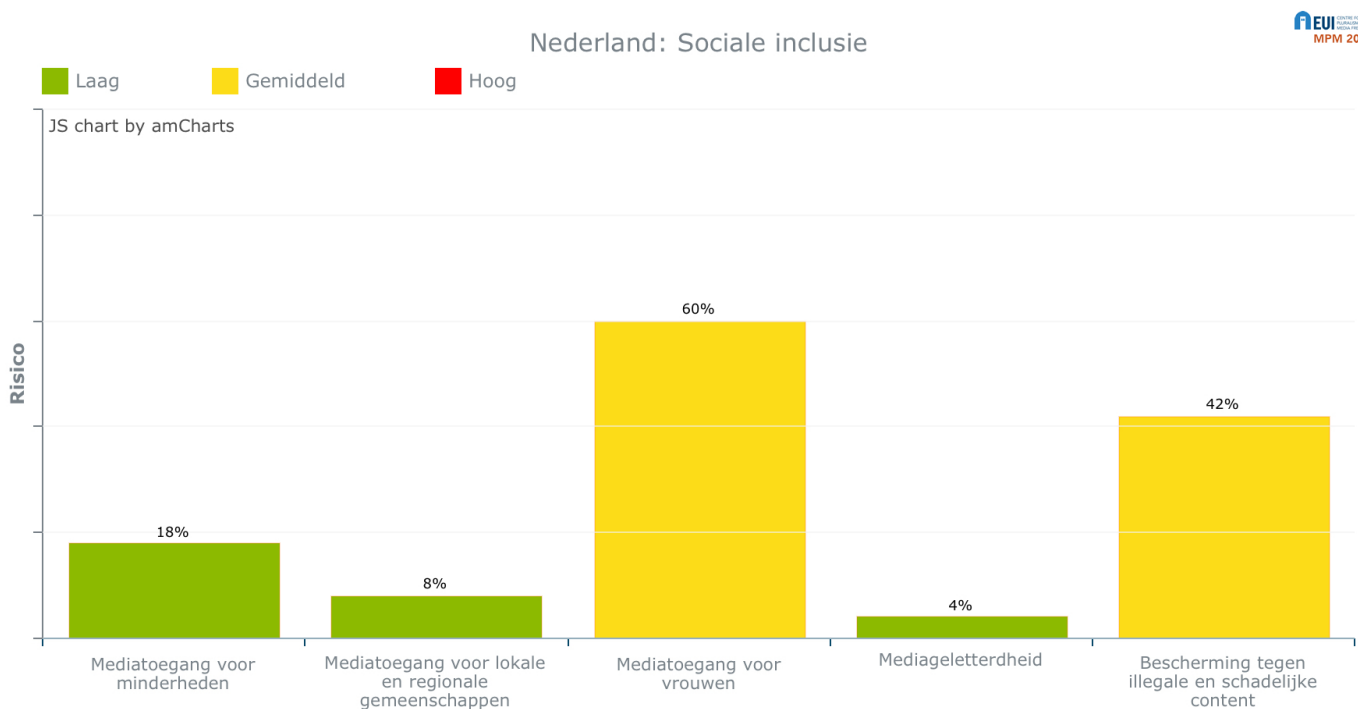
De indicator **staatsregulering van bronnen en steun van de mediasector** scoort 25%. Met betrekking tot het bestaan van en de implementatie van regulatie die eerlijke en transparante distributie van staatsadvertenties en -subsidies waarborgt, is het risiconiveau over het algemeen laag. De Telecommunicatiewet (2019) heeft in detail regels vastgesteld voor spectrumindeling (hoofdstuk 3) en garandeert eerlijke en transparante regels. De meeste directe staatssubsidies zijn afkomstig van het Stimuleringsfonds voor de Journalistiek (SVDJ). Om de lokale media te steunen, die te leiden hadden onder lagere advertentie-inkomsten tijdens de coronapandemie, heeft de overheid een financieel steunpakket aangekondigd op 21 januari 2021. Dit financieel steunpakket bestaat uit een bedrag van 5,5 miljoen euro en zal de lokale media steunen via het Tijdelijk Steunfonds Lokale Informatievoorziening (SVDJ, 2021). Wanneer het aankomt op de verdeling van de staatsadvertenties over de verschillende mediakanalen, zijn er geen duidelijke, specifieke regels of wetten als het gaat over zendtijd of adverteren. Niettemin worden alle overheids campagnes met een budget boven de 150.000 euro gepresenteerd en geëvalueerd in een jaarlijks rapport (Jaarevaluatie Campagnes Rijksoverheid 2020, 2021). Verder biedt de overheid gedetailleerde richtlijnen over hoe deze campagnes geproduceerd zijn en welke media (inclusief sociale media) er gebruikt worden onder welke omstandigheden.

De indicator **Onafhankelijkheid van het bestuur en de financiering van publieke media** scoort 3%. Met

betrekking tot afspraakprocedures en financieringsmechanismen en -procedures in de publieke mediasector is het risiconiveau over het algemeen zeer laag en onveranderd in vergelijking met het voorgaande jaar. De Mediawet (2008) garandeert transparantie en eerlijke financiering van de Nederlandse publieke media (NPO Budget, 2021) en transparante afspraakprocedures voor publieke media. Er is geen bewijs van politieke invloeden op de aanwijzing van managementkandidaten, bestuurs- of directeursposities in de Nederlandse publieke mediasector. De Nederlandse media-autoriteit, het Commissariaat voor de Media (CvdM), heeft het budgetplan van de publieke mediasector positief geëvalueerd in hun advies jegens het Nederlandse Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap (OCW). In dit rapport heeft het CvdM ook expliciet de financiële uitdagingen gerelateerd aan de coronapandemie uitgelicht, zoals de verlaging in de advertentie-inkomsten en de annulering van grote publieke evenementen (zoals de Olympische Spelen 2021, het Europees Kampioenschap voetbal 2021 en het Eurovisie Songfestival 2021) (CvdM, 2021c).

3.4. Sociale inclusie (26% - Laag risico)

De indicatoren voor sociale inclusie richten zich op de toegang tot media voor specifieke groepen in de samenleving: minderheden, lokale en regionale gemeenschappen, vrouwen en mensen met een beperking. Ook wordt gekeken naar de mediageletterdheid van het land, met inbegrip van de digitale vaardigheden van de bevolking als geheel. Voor de 2021 editie van de MPM is een nieuwe indicator toegevoegd aan dit domein om nieuwe uitdagingen te beoordelen die voortvloeien uit het gebruik van digitale technologieën: Bescherming tegen illegale, schadelijke en haatdragende meningsuiting. Door deze wijziging van de indicatoren is een vergelijking met vorige edities van de MPM minder goed mogelijk.

De indicator **Toegang tot media voor minderheden** wordt beoordeeld met een laag risico van 18%. Wat betreft de wettelijke minderheden in de Nederlandse populatie, hebben de Friezen wezenlijk toegang tot zendtijd. Ze hebben zelfs een eigen regionale omroep: Omrop Fryslân, welke zich tevens ontwikkelt als multimediabedrijf, aangezien het content biedt via een divers aanbod aan platformen, waaronder televisie, radio en sociale media (Omrop Fryslân, 2022). Wat betreft de minderheden die niet wettelijk erkend zijn, wordt een gemiddeld risico aangegeven. Echter, in vergelijking met het gemiddelde risico van vorig jaar, zijn er verschillende positieve ontwikkelingen. In 2021 heeft de NPO aangekondigd te starten met een quotum, om op deze manier meer minderheden te representeren in hun programma's. In meer concrete termen

moet 15% van de programmamakers een biculturele achtergrond hebben (Villamedia, 2021). Daarnaast worden sinds januari 2022 twee nieuwe omroepen officieel erkend als publieke omroep. Hieronder vallen Omroep Zwart – een omroep die stelt ‘iedereen te zien en te horen’ en Ongehoord Nederland – een populistische omroep die beweert er te zijn voor degenen die geen toegang hebben tot media-aandacht en dus geen mogelijkheid hebben hun stem te laten horen. Ook al heeft Ongehoord Nederland de journalistieke code van de NPO ondertekend, is de omroep meerdere keren beschuldigd van het verspreiden van misinformatie en het falen in journalistieke taken (Hart van Nederland, 2022). Naast minderheden in de taalcontext, omvat deze indicator ook mensen met een beperking en hun toegang tot media. Over het algemeen wordt op dit vlak een gemiddeld risico aangegeven. Reglementen gaan meestal niet verder dan ondertiteling, gebarentaal en geluidsbeschrijvingen. Er zijn slechts enkele ontwikkelingen, zoals de verwachting dat er nieuwe regels komen voor Nederlandse influencers op sociale mediaplatformen, waarbij ze hun content beschikbaar moeten maken voor mensen met een beperking (gegeven dat ook zij onder de Mediawet vallen) (Van den Branden, 2022). Echter, de regels die opgelegd zijn door het Commissariaat voor de Media focussen wederom voornamelijk op ondertiteling. Wat betreft mensen met visuele beperkingen zijn audiobeschrijvingen nog steeds niet beschikbaar voor alle NPO-programma’s en slechts voor een kleine aantal programma’s van Talpa en RTL. Wat betreft de representatie van mensen met een beperking, doet de NPO zijn best om dit te verbeteren. Deze pogingen worden onafhankelijk gecontroleerd vanaf 2021, samen met andere vormen van representatie van minderheden.

De indicator **Toegang tot media voor lokale/regionale gemeenschappen en voor gemeenschapsmedia** scoort een laag risico van 8%. Terwijl in veel landen gemeenschapsmedia afzonderlijk van de publieke omroep worden beschouwd, wordt het in Nederland als deel van de publieke omroep gezien (Mediawet, 2008, art. 2.61-2.71). In het afgelopen jaar hebben er positieve ontwikkelingen plaatsgevonden aangaande de budgettoewijzing voor lokale media en het risico voor lokale media is daarom verbeterd in vergelijking met vorig jaar. Omdat de financiering nog steeds vrij gelimiteerd is, hebben de Raad voor het Openbaar Bestuur (ROB) en de Raad voor Cultuur (RvC) de Minister van Media geadviseerd om de financieringsprocedure te herzien, omdat het verouderd is (Jansen, 2021). De pilot “professionalisering lokale media” heeft al aangetoond dat een toename in subsidies een positief effect heeft op de kwaliteit en kwantiteit van lokale media (SvdJ, z.d.). Het lage risico is voornamelijk toegewezen omdat er goede toegang is van lokale media tot mediaplatformen, een eerlijke distributie van subsidies door de transparante organisatie Stimuleringsfonds voor de Journalistiek (SvdJ, 2021) en een samenwerking tussen de nationale omroepdienst NOS en lokale en regionale omroepen (NOS, 2021).

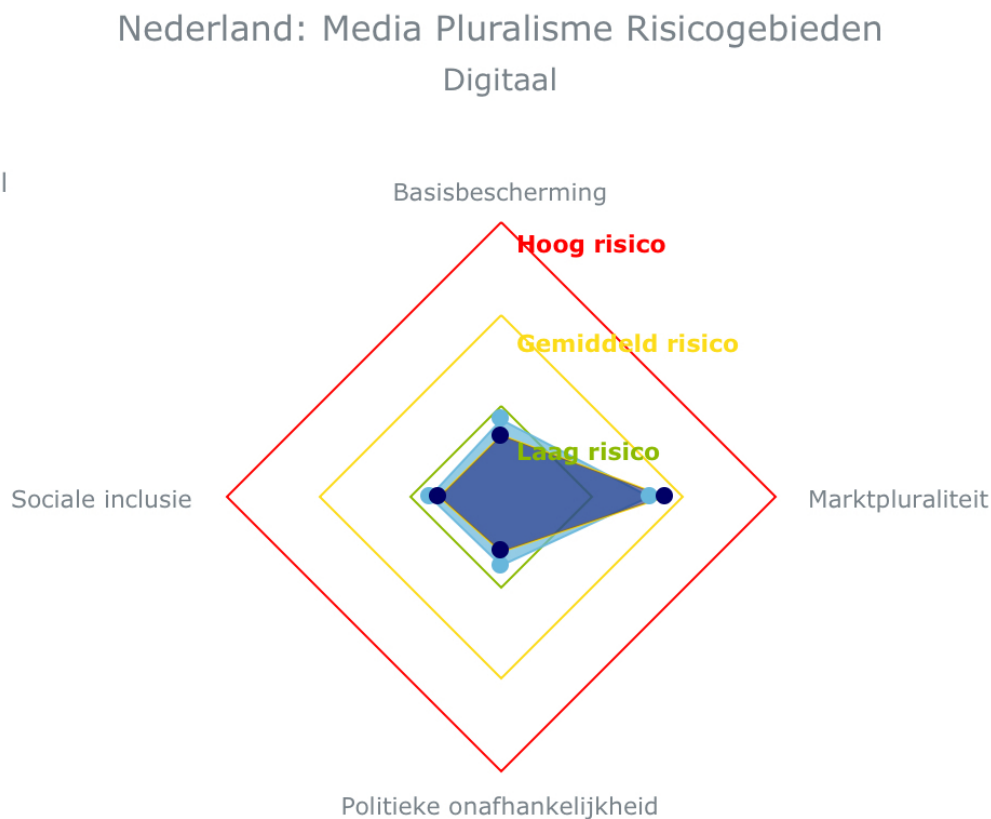
De indicator **toegang tot media voor vrouwen** scoort een gemiddeld risico van 60%. Er is nog steeds geen sprake van gendergelijkheid als het gaat om leidinggevende posities. Het aandeel vrouwen in het bestuur binnen de publieke omroepen is op dit moment 33 procent: een derde van de mensen in het bestuur van de NOS is vrouw (NPO, 2022). Het aandeel vrouwen in leidinggevende posities van de publieke omroepen is nog lager, met een totaal van 18 procent (NPO, 2022; NOS, 2022; NTR, 2022). Echter, bij particuliere TV-bedrijven is de ongelijkheid nog significanter aanwezig. Het aandeel vrouwen zowel in het bestuur als in leidinggevende posities is daar nul (Vlugt, 2020). In termen van de leidende nieuwsmedia is het aandeel vrouwen in hoofdredacteur-posities 38 procent (RTLNieuws, 2021; BM, 2020; Jansen, 2021). In non-fictie uitzendingen worden vrouwelijke experts ook niet altijd in dezelfde mate uitgenodigd bij het nieuws of talkshows als mannelijke experts. Gemiddeld is het aandeel van vrouwelijke experts dat wordt uitgenodigd 23.3 procent (CvdM, 2021). Er is echter, in vergelijking met vorig jaar, een significante verbetering. Het risico is afgenomen van 80% naar 60%. Dit heeft voornamelijk te maken met het feit dat de algemene zichtbaarheid van vrouwen op televisie lichtelijk is toegenomen. Echter, volgens

een studie van de CvdM (2021) is dit nog steeds zeer disproportioneel: 37,8%, in vergelijking met 62,2% voor mannen.

De indicator **mediawijsheid** scoort een laag risico van 4%. Nederland heeft een goed ontwikkeld beleid op het gebied van mediawijsheid en een veelvoud aan organisaties die dit proberen te verbeteren (Netwerk Mediawijsheid, 2022). Het Nederlandse schoolcurriculum wordt op jaarbasis bijgewerkt om de (digitale) mediawijsheid te verbeteren vanaf een jonge leeftijd (SLO, 2021). In totaal bezit 79% van de Nederlandse populatie basisvaardigheden of meer dan basisvaardigheden aangaande mediawijsheid (EuroStat, 2019).

De indicator **Bescherming tegen illegale en schadelijke taal** scoort een gemiddeld risico van 42%. Sinds de komst van COVID-19 is de verspreiding van misinformatie een groter probleem geworden. De meerderheid van de Nederlandse burgers geeft aan zich zorgen te maken over de invloed van nepnieuws (Netwerk Mediawijsheid, 2021). Ondanks dat er al meerdere gedragscodes zijn om het publiek te beschermen tegen desinformatie (zoals de Code of Practice, getekend door de sociale mediaplatformen), zijn er nog geen wetten ontwikkeld om desinformatie tegen te gaan (Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties, 2021; ICT&Health, 2021). Met betrekking tot haatspraak, stelt de Nederlandse wet dat het in geen enkele vorm is toegestaan. Dit is echter vaak in conflict met de vrijheid van meningsuiting (Nederlandse Wet, art. 1 over Discriminatie en art. 7 over Vrijheid van Meningsuiting). Zolang uitspraken niet direct aanzetten tot geweld of discriminatie is het lastig om een proces van vervolging te starten. Ondanks dat in 2021 meerdere politici in de Tweede Kamer een poging hebben gedaan voor een beter proces van vervolging en bestraffing in het kader van haatspraak, heeft er nog geen verbetering plaatsgevonden (RTLNieuws, 2021). Verder heeft het Comité Uitbanning Rassendiscriminatie (CERD) van de Verenigde Naties geconcludeerd dat er sprake is van polarisatie van het Nederlandse publieke debat, wat het gebruik van haatspraak stimuleert door verschillende partijen en politici. Het CERD heeft verschillende aanbevelingen gedaan om het Nederlandse beleid aangaande haatspraak te verbeteren, zoals het versterken van het MiND (Meldpunt Internet Discriminatie) initiatief van de overheid door het meer macht te geven en beter en sneller te kunnen handelen in reactie op meldingen van haatspraakgevallen (CERD, 2021).

4. Pluralisme in de online omgeving: beoordeling van de risico's

JS chart by amCharts

CEU CENTRE FOR MEDIA PLURALISM AND MEDIA FREEDOM
MPM 2022

Op het gebied van **Basisbescherming** zijn verschillende indicatoren beoordeeld. De indicator **Bescherming van vrijheid van meningsuiting** heeft over het algemeen een laag risico in Nederland. Er zijn geen wetten die expliciet online uitingen beperken. De staat blokkeert niet op arbitraire wijze de toegang tot websites of online diensten. De staat heeft echter wel de mogelijkheid online content te filteren op basis van de Audiovisuele Mediadiensten Richtlijn (2018/1808). De herziende Mediawet (CvdM, 2020) omvat ook videoplatformen. Deze platformen moeten minderjarigen beschermen tegen schadelijke content. Daarnaast moeten ze het publiek ook beschermen tegen haat en gewelddadige afbeeldingen. Een voorbeeld van een maatregel is dat gebruikers de mogelijkheid hebben tot het rapporteren van schadelijke content. Daarnaast heeft de herziende Mediawet (2008, art. 2.99, veranderingen zijn doorgevoerd op 10 februari 2021) de samenstelling van de Ster (Stichting Etherreclame) en haar positie in de openbare mediaorde verduidelijkt. Er is een gemiddeld risico als het gaat over online platformen en het filteren of blokkeren van specifieke content. Het platform YouTube heeft verschillende video's in het kader van COVID-19 geblokkeerd en gefilterd. Dit was echter beoordeeld als rechtvaardig, omdat het platform het recht heeft zijn eigen regels op te stellen als het gaat om het filteren van content in Nederland. Daarnaast heeft Twitter de accounts van prominente Nederlandse gebruikers geblokkeerd in 2021, namelijk het account van Thierry Baudet en Willem Engel, door schadelijke Tweets in het kader van de COVID-19 crisis (Den Hartog, 2021; NOS, 2021). De sociale mediaplatformen zijn wel verplicht om te rapporteren over deze verwijderingen en de motivaties die eraan ten grondslag liggen. Het is echter niet volledig transparant, omdat de gebruikers geen inzicht hebben in wat er precies van het platform is verwijderd en wat er is gemarkeerd als schadelijk. Als laatste heeft de Nederlandse Autoriteit Persoonsgegevens TikTok een boete opgelegd voor het gebruik van data van jonge Nederlandse kinderen, terwijl de privacyverklaring van het platform enkel in het Engels wordt aangeboden (Autoriteit Persoonsgegevens, 2021). De indicator **Digitale veiligheid** heeft een gemiddeld risico. Volgens een rapport van PersVeilig (Van Hal & Klein Kranenburg, 2021) is politieke journalistiek in

gevaar, aangezien het aantal online bedreigingen toeneemt. Specifieke getallen blijven echter uit. Databescherming in de journalistiek (indicator **Journalistiek en Databescherming**) is geen risico-indicator door de wet op politiedata en de wet op gerechtelijke en strafrechtelijke procedurele data voor de implementatie van Europese richtlijnen aangaande verwerking. Van persoonlijke data voor het vervolgen van strafbare feiten of het uitvoeren van strafrechtelijke sancties (herzien in 2018). De Europese GDPR afwijkingen zijn geïmplementeerd door de nationale wetgeving (Overheid.nl, 2018). **Het universele bereik van traditionele media en toegang tot het internet** heeft een laag risico. In totaal is 98,3% van de Nederlandse populatie gedekt door breedband en de internetsnelheid is 107.30. Daarnaast zijn de beveiligingen omtrent netneutraliteit verwerkt en is er een laag risico in Nederland.

Op het gebied van **Marktpluraliteit** bevat de nationale wet geen specifieke voorzieningen die de **onthulling van eigendomsdetails** in de digitale nieuwsmediasector vereist. De Mediawet (2008) vermeldt wel dat commerciële omroeporganisaties het publiek makkelijke, directe en permanente toegang moeten verschaffen tot een minimale hoeveelheid aan informatie, gebaseerd op artikel 7.2 in de Mediawet. Ieder jaar publiceert de Mediamonitor een lijst van de eigenaars van de online media in het land (Mediamonitor, 2021). De nationale wet bevat echter geen specifieke voorzieningen over het **transparant vrijgeven van informatie over de uiteindelijke eigenaren van digitale media**, wat een hoog risico is. De eigenaars kunnen gevonden worden in de jaarrapporten van de MediaMonitor (2021), maar dit wordt niet vrijgegeven voor alle Nederlandse digitale nieuwsmedia, waaronder GeenStijl. Regels om **concentratie in de mediasector** te voorkomen zijn niet effectief geïmplementeerd als het aankomt op de digitale nieuwsmedia, daarom is er een hoog risico. Daarnaast zijn er geen mediawetten voor limitatie op crossmediaal eigendom. In Nederland vormen vier mediabedrijven de meerderheid van de Nederlandse commerciële online mediamerken: Bertelsmann, DPG Media, Mediahuis en Talpa. Talpa Networks en RTL Nederland hebben een fusie aangekondigd in 2021, maar dit is nog niet goedgekeurd door het ACM (Autoriteit Consument en Markt) (ACM, 2022). De Mediamonitor heeft een serieuze toename opgemerkt in mediaconcentratie, waaronder het probleem van het altijd toenemende aandeel van grote platformen op de online advertentiemarkt (Mediamonitor, 2021). De Nederlandse Staat heeft nog geen vorm van belasting ingevoerd op digitale diensten, maar er is wel een voorstel gedaan voor transparantie over de inkomsten door digitaal adverteren in 2021 (Ministerie van Financiën, 2021). De meeste politieke partijen in het parlement zijn van mening dat zo een vorm van wetgeving van belang is. **Uitgaven voor onlineadvertenties** op nieuwsmediawebsites is afgenomen in 2021 (CBS, 2021), wat een hoog risico met zich meebrengt. Online kranten hebben dezelfde soort betaalmuren en abonnementen als voorgaande jaren. De NOS heeft een YouTube-kanaal, maar heeft meer inkomsten via een traditionele bron van omzet: online advertenties. Het Nederlandse Stimuleringsfonds voor de Journalistiek (SVDJ) heeft geholpen met het lanceren van Blendle en de Correspondent, maar geen nieuwe platformen in 2021 (SVDJ, 2020). Daarnaast is er in 2021 geen bewijs gevonden voor **commerciële invloeden op redactionele content**. Er is in de praktijk een scheiding van redactionele en commerciële verantwoordelijkheden (Evers & Groenhart, 2011, p. 122-123).

De beoordeling van de **Politieke onafhankelijkheid van online media** in Nederland heeft de volgende inzichten aan het licht gebracht. Er is geen indicatie van nationale of buitenlandse politieke controle op Nederlandse digitale media. De gedragscode voor **online politieke advertenties** is herzien voor de verkiezingen van 2021, waarin staat dat politieke partijen de kosten van de advertentie moeten benoemen samen met de advertentie op sociale media en dat ze geen betalingen mogen aannemen van non-Europese landen. Of politieke partijen deze code volgen is een vrijwillige keuze, maar het is ondertekend door Facebook, Twitter, Microsoft, Snapchat, Google en TikTok (Parlement.com). Omdat het volgen van de code nog steeds vrijwillig is, is er een gemiddeld risico in Nederland in 2021. Daarnaast controleert de

Nederlandse Autoriteit Persoonsgegevens **het gebruik van persoonlijke data van individuen door politieke partijen** voor verkiezingscampagnedoelinden volgens de privacywet. De officiële richtlijnen voor politieke partijen zijn gepubliceerd in 2021 (Autoriteit Persoonsgegevens, 2021). Er zijn geen nieuwe risico's als het aankomt op het financieren van online openbare dienstmissies van de publieke omroepen, aangezien de Mediawet 2008 dit voldoende dekt.

Op het gebied van **Sociale Inclusie** heeft de Nederlandse populatie zeer goede **digitale vaardigheden**. De overgrote meerderheid van de Nederlandse burgers heeft basis- of meer dan basisvaardigheden als het aankomt op digitale mediawijsheid (79%) (EUROSTAT, 2019). Nederland stimuleert tevens een actieve promotie van digitale geletterdheid (SLO, 2022), wat resulteert in een laag risico. **Desinformatie** lijkt wel nog een toenemend risico te zijn in Nederland in 2021. Zeven van de tien burgers maakt zich zorgen over de impact van fake news (Netwerk Mediawijsheid, 2021). Dit is een gemiddeld risico, omdat de overheid enkel een gedragscode heeft geïmplementeerd om nepnieuws in politieke advertenties tegen te gaan, door de toename van fake news in de COVID-19 crisis en de opkomende verkiezingen (Rijksoverheid, 2021). Echter, het lijkt erop dat de verspreiding van deze nepnieuwsberichten niet alle Nederlandse burgers bereikt, maar slechts een selecte groep mensen (HUMAN, 2021; NOS, 2021). Zoals al eerder beschreven in dit rapport, zijn er verschillende gevallen geweest in 2021 waarbij sociale mediaplatformen online content hebben verwijderd omdat het niet in lijn was met hun beleid aangaande misinformatie of het tegengaan van leed. Dit omvat YouTubevideo's en Twitterberichten van Forum voor Democratie. Het Nederlandse gerechtshof heeft deze keuzes gesteund (belangrijk om hier te vermelden is dat in de Van Haga/Linked-In-zaak er een uitspraak werd gedaan waaruit bleek dat wanneer problematische content verwijderd moet worden, dit niet automatisch betekent dat het hele profiel verwijderd moet worden). Zoals al eerder besproken in dit rapport verbiedt de Nederlandse wet (art. 1 en art. 7) haatspraak en discriminatie, terwijl het tegelijkertijd ook vrijheid van meningsuiting beschermt. Dit leidt soms tot debatten, hedendaags vaak in de context van sociale mediaberichten (en de verwijdering ervan).

5. Conclusies

Wat betreft de **Basisbescherming** is het risico marginaal afgenomen. Mogelijke gebieden voor verbetering zijn de toegang tot overheidsinformatie (waar progressie was geboekt met de nieuwe wet – WOO, maar tot dusver nog zonder alle bestaande problemen op te lossen), de veiligheid van journalisten (met een toename in geweld jegens hen) en de economische positie van journalistiek en dan met name freelancers.

- De Nederlandse overheid moet de Europese anti-SLAPP wetgevingsinitiatieven op de voet volgen en implementeren, omdat hier in Nederland op dit moment een gebrek aan is.
- De Nederlandse overheid en mediaorganisaties moeten op actieve wijze zoeken naar en steun bieden aan manieren om geweld tegen journalisten tegen te gaan. En dan met name geweld jegens vrouwelijke journalisten.
- Mediabedrijven en journalisten/vakbonden moeten de onderhandelingen voortzetten om freelancejournalisten te verzekeren van een redelijke vergoeding. Het risico op dit gebied is hoog in 2022, zeker met de verwachting van hoge inflatie.
- De Nederlandse overheid moet verzekeren dat de Europese richtlijn die klokkenluiders beschermt grondiger geïmplementeerd wordt dan in eerste instantie was gepland. Het is belangrijk dat ook in kleinere werkomgevingen werknemers de mogelijkheid hebben om op een veilige manier vermeend wangedrag kunnen melden, zonder dat ze bang hoeven te zijn voor de gevolgen of moeizame en dure procedures. De bescherming voor klokkenluiders moet gemaximaliseerd worden en de complexiteit van de procedures moet geminimaliseerd worden.

Marktpluraliteit bevat het hoogste risico in Nederland, waarbij mediaconcentratie en medialevensvatbaarheid de voornaamste zorgen zijn. Een hoge mate aan (extra) steun voor lokale media kan gezien worden als een positieve ontwikkeling.

- Media-eigendom moet meer transparant gemaakt worden, zeker als het gaat over online media. Er moet tevens een passende belastingheffing komen voor online media.
- Het pad naar steun voor lokale media moet voortgezet worden.

Politieke onafhankelijkheid in Nederland is de afgelopen jaren stabiel gebleven. Voorafgaand aan de verkiezingen van 2021 is er progressie geboekt als het gaat over de transparantie van onlineadvertenties. Terwijl er in de praktijk geen problemen lijken te zijn en sommige actoren geloven dat wettelijke regelgeving geen nut zou hebben of lastig te implementeren zou zijn, blijft er een risicogebied op het vlak van een gebrek aan wettelijke regelgeving voor politieke onafhankelijkheid in de vorm van wetten en regulering.

- Het moet een ideaal zijn om meer juridische grond te hebben om politieke onafhankelijkheid te garanderen, zelfs als er geen grote praktische problemen zijn op dit moment.
- Waar mogelijk zouden wetten de verankering van gedragscodes en goede uitvoering kunnen verzekeren.

Sociale inclusie heeft een laag risico in Nederland, met goede resultaten op het gebied van mediawijsheid, maar nog steeds een slechte score als het gaat over toegang voor vrouwen en, in mindere mate (of mindere mate bekend), minderheden.

- Toegang tot media en zichtbaarheid van minderheden, mensen met een beperking en vrouwen in de media op een kwalitatieve wijze moet gecontroleerd en gestimuleerd worden.
- Het aandeel van vrouwen en minderheidsgroepen in managementfuncties binnen mediabedrijven en regelgevende instanties moet actief gestimuleerd en verzekerd worden.

6. Referenties

- ACM (2022). Extensive investigation needed into merger between RTL and Talpa.
<https://www.acm.nl/en/publications/extensive-investigation-needed-merger-between-rtl-and-talpa>
- AD (2021). Rennie Rijpma eerste vrouwelijke hoofdredacteur AD.
<https://www.ad.nl/binnenland/rennie-rijpma-eerste-vrouwelijke-hoofdredacteur-ad~ad2b34f8/>
- Autoriteit Persoonsgegevens (2021). Autoriteit Persoonsgegevens publiceert handleiding voor privacy verkiezingscampagnes.
<https://autoriteitpersoonsgegevens.nl/nl/nieuws/ap-publiceert-handleiding-voor-privacy-verkiezingscampagnes>
- Autoriteit Persoonsgegevens (2021). Tiktok fined violating children's privacy.
<https://autoriteitpersoonsgegevens.nl/en/news/tiktok-fined-violating-children%E2%80%99s-privacy>
- BM (2021). Marcel Gelauff, hoofdredacteur NOS nieuws: "Wat mij betreft is er geen weg terug".
<https://www.broadcastmagazine.nl/lokaal/marcel-gelauff-hoofdredacteur-nos-nieuws-wat-mij-betreft-is-er-geen-weg-terug/>
- Bureau Brandeis (2021). Privacy/Telecom. Bescherming van de eer en goede naam.
[Bescherming van de eer en goede naam - bureau Brandeis](#)
- CBS (2021). Bevolkingsteller.
<https://www.cbs.nl/nl-nl/visualisaties/dashboard-bevolking/bevolkingsteller>
- CERD (2021). Concluding observations on the combined twenty-second to twenty-fourth periodic reports of the Kingdom of the Netherlands.
[Treaty bodies Download \(ohchr.org\)](#)
- Commissariaat voor de Media (2021). Aandeel vrouwen op televisie licht toegenomen maar nog altijd minder dan mannen.
<https://www.cvdm.nl/actueel/aandeel-vrouwen-op-televisie-licht-toegenomen-maar-nog-altijd-minder-dan-mannen>
- Commissariaat voor de Media (2021). Gewijzigde Mediawet van kracht.
<https://www.cvdm.nl/actueel/gewijzigde-mediawet-van-kracht>
- Commissariaat voor de Media (2021). Mediamonitor 2021.
<https://www.mediamonitor.nl/wp-content/uploads/Mediamonitor-2021.pdf>
- Commissariaat voor de Media (2021). Nieuwe indeling zendtijd politieke partijen 2021.
<https://www.cvdm.nl/actueel/nieuwe-indeling-zendtijd-politieke-partijen-2021>
- Compendium voor de Leefomgeving (2021). Bevolking en wonen.
<https://www.clo.nl/indicatoren/nl2102-bevolkingsgroei-nederland->
- de Jong, D. (2021). De bereidheid om te betalen voor online nieuws ligt hoger bij jongeren dan bij ouderen
<https://www.nederlandsmedianieuws.nl/Nieuwsmedia/Nieuwsmedia-Nieuws/De-bereidheid-om-te-betalen-voor-online-nieuws-ligt-hoger-bij-jongeren-dan-bij-ouderen/>
- Dienst Publiek en Communicatie – Ministerie van Algemene Zaken (2021). Crossmediale aanpak van campagnes.
<https://www.communicatierijk.nl/campagnekeuken/crossmediale-aanpak-van-campagnes>
- Digitale Overheid (2022). Wet Open Overheid.
<https://www.digitaleoverheid.nl/overzicht-van-alle-onderwerpen/democratie/democratie-in-actie/wet-open-overheid/>
- EBS (2019). Belastingheffing op digitale platforms.
<https://esb.nu/events/overig/20056613/belastingheffing-op-digitale-platforms>
- Evers, H. J., & Groenhart, H. (2011). The Netherlands: Bits of accountability in a sea of freedom (pp. 114-130). Fontys.
- Hart van Nederland (2022). Onderzoek naar Ongehoord Nederland na meldingen van desinformatie,

discriminatie en racisme.

[Onderzoek naar Ongehoord Nederland na meldingen van desinformatie, discriminatie en racisme | Hart van Nederland](#)

Hartog, T.D. (2021), Youtube blijft Baudet de baas. Geen sprake van censuur volgens rechter. *AD.nl*, <https://www.ad.nl/politiek/youtube-blijft-baudet-de-baas-geen-sprake-van-censuur-volgens-rechter~a8806ab1/>

HLN (2021). Enorme slag in Nederlands medialandschap. RTL en TALPA fuseren tot groot mediabedrijf. <https://www.hln.be/buitenland/enorme-slag-in-nederlands-medialandschap-rtl-en-talpa-fuseren-tot-groot-mediabedrijf~aad01b25/?referrer=https%3A%2F%2Fwww.google.com%2F>

Huis voor Klokkenluiders (2021). Jaarverslag Huis voor Klokkenluiders 2020.

<https://www.huisvoorklokkenluiders.nl/Publicaties/jaarverslagen/2021/03/15/jaarverslag-2020-huis-voor-klokkenluiders>

HUMAN (2021). Nepnieuws raakt bijna iedereen in Nederland.

<https://www.human.nl/lees/2021/sept/isdatechtzo.html>

ICT & HEALTH (2021). Social Media Platforms strijden met EU tegen COVID-19 desinformatie.

<https://www.icthealth.nl/nieuws/social-media-platforms-strijden-met-eu-tegen-covid-19-desinformatie/>

IDEA (2021). Dutch Code of Conduct Transparency Online Political Advertisements.

<https://www.idea.int/sites/default/files/news/news-pdfs/Dutch-Code-of-Conduct-transparency-online-political-advertisements-EN.pdf>

I&O Research (2021). Agressie en bedreiging richting journalisten 2021.

[Agressie-en-bedreiging-richting-Journalisten2021.pdf \(persveilig.nl\)](#)

Jansen, Y. (2021). Adviesraden: Lokale omroepbijdrage weg bij gemeenten. *Binnenlands Bestuur*.

<https://www.binnenlandsbestuur.nl/bestuur-en-organisatie/adviesraden-haal-lokale-omroepbijdrage-weg-bij-gemeenten>

Kivits, N. (2021). Europees Parlement wil betere bescherming tegen strategische rechtzaken. *Villamedia*.

<https://www.villamedia.nl/artikel/europees-parlement-wil-betere-bescherming-voor-journalisten-tegen-strategische-rechtszaken>

Kivits, N. (2021). Ruim helft minder journalisten met WW-uitkering dan jaar geleden. *Villamedia*.

<https://www.villamedia.nl/artikel/ruim-helft-minder-journalisten-met-ww-uitkering-dan-jaar-geleden>

Kivits, N. (2022). Hogere tarieven voor freelancers bij kranten DPG media. *Villamedia*.

<https://www.villamedia.nl/artikel/hogere-tarieven-voor-freelancers-bij-kranten-dpg-media>

Kusiak, L. (2021). Wetsvoorstel verbetering positie klokkenluiders zwaar onder vuur. ORNET.nl.

<https://www.ornet.nl/blog/2021/11/26/wetsvoorstel-verbetering-positie-klokkenluiders-zwaar-onder-vuur%E2%80%AF/>

Legatum Institute (2021). The Legatum Prosperity Index 2021. The Netherlands.

<https://www.prosperity.com/globe/netherlands>

Loyens & Loeff, (2020). Wetsvoorstel tot wijziging van de Wet Huis voor klokkenluiders.

<https://www.loyensloeff.com/nl/nl/nieuws/nieuwsartikelen/wetsvoorstel-tot-wijziging-van-de-wet-huisvoor-klokkenluiders-n21152/>

Mediafederatie (2021). Werkcode Freelancejournalistiek.

<https://mediafederatie.nl/werkcode-freelancejournalistiek/>

NDP Nieuwsmedia (2021). Gegarandeerde voorwaarden in Werkcode Freelance journalistiek.

[Gegarandeerde voorwaarden in Werkcode freelance journalistiek - NDP Nieuwsmedia](#)

Netwerk Mediawijsheid (2021). Nepnieuws.

<https://netwerkmediawijsheid.nl/wp-content/uploads/sites/6/2021/03/Nepnieuws-onderzoeksrapport-2021-Netwerk-Mediawijsheid.pdf>

NOS (2021). Baudet moet vergelijking coronabeleid met Holocaust verwijderen van Twitter.

<https://nos.nl/artikel/2409612-baudet-moet-vergelijking-coronabeleid-met-holocaust-verwijderen-van-twitter>

NOS (2021). Directie, Toezicht en Advies.

<https://over.nos.nl/organisatie/directie-toezicht-en-advies/>

NOS (2021). Kamer buigt zich over onderzoek naar toelatingseisen omroepen.

<https://nos.nl/artikel/2405702-kamer-buigt-zich-over-onderzoek-naar-toelatingseisen-omroepen>

NOS (2021). Kamer teleurgesteld over afwijzen WOB-vonnis.

[Kamer teleurgesteld over afwijzen WOB-vonnis: 'Rutte-doctrine springlevend' | Nieuwsuur \(nos.nl\)](#)

NOS (2021). Nederlands trollenleger verspreidde nepnieuws over corona.

<https://nos.nl/artikel/2381518-nederlands-trollenleger-verspreidde-nepnieuws-over-corona>

NOS (2021). NOS gaat samenwerking aan met lokale en regionale omroepen.

<https://nos.nl/artikel/2364537-nos-gaat-samenwerking-aan-met-lokale-en-regionale-omroepen>

NOS (2021). Ongehoord Nederland en Omroep Zwart hebben genoeg leden voor uitzendlicentie.

<https://nos.nl/artikel/2374832-ongehoord-nederland-en-omroep-zwart-hebben-genough-leden-voor-uitzendlicentie>

NOS (2021). Toetsing nieuwe omroepen niet streng genoeg.

<https://nos.nl/artikel/2400302-toetsing-nieuwe-omroepen-niet-streng-genough>

NRC (2021). Welke partijen waren het meest in beeld?

<https://www.nrc.nl/nieuws/2021/03/15/welke-partijen-waren-het-meest-in-beeld-a4035626>

NPO (2021). Bestuur en directie NPO.

<https://over.npo.nl/organisatie/bestuur-en-organisatie/bestuur-en-directie-npo>

NTR (2021). Organisatie.

<https://www.ntr.nl/site/tekst/organisatie/50>

Nu.nl (2021). Ministeries in veel gevallen te laat met beslissing over WOB-verzoek.

<https://www.nu.nl/politiek/6102367/ministeries-in-veel-gevallen-te-laet-met-beslissing-over-wob-verzoek.html>

NVJ (2021). NVJ viert mijlpaal met 8000ste lid.

<https://www.nvj.nl/nieuws/nvj-viert-mijlpaal-8000ste-lid>

NVJ (2021). Fair Practice Code.

<https://www.nvj.nl/themas/ondernemerschap/tarief/fair-practice-code>

NVJ (2021). Onderzoek Persveilig: 8 op de 10 respondenten heeft ervaring met geweld of bedreiging in de journalistiek.

<https://www.nvj.nl/nieuws/onderzoek-persveilig-8-10-respondenten-heeft-ervaring-geweld-of-bedreiging-journalistiek>

NVJ (2021). Mediaconcerns stoppen onderhandelingen minimale tarieven voor freelance jouranlisten.

<https://www.nvj.nl/nieuws/mediaconcerns-stoppen-onderhandelingen-minimale-tarieven-freelance-journalisten>

NVJ (2022). Code Journalistiek.

<https://www.nvj.nl/themas/journalistieke-praktijk/ethische-regels/code-journalistiek>

NVJ (2022). Persvrijheidsmonitor 2021.

[Persvrijheidsmonitor 2021: neerwaartse trend in Nederland | Nederlandse Vereniging van Journalisten \(nvj.nl\)](#)

Parlement.com (2021). Ollongren komt met gedragscode voor online politieke advertenties.

https://www.parlement.com/id/vlg7frhy2bmr/nieuws/ollongren_komt_met_gedragscode_voor?ctx=vh8lnhrp1x06

Parool (2021). Overheid te laat bij ruim twee derde WOB-verzoeken.

<https://www.parool.nl/nederland/overheid-te-laet-bij-ruim-twee-derde-wob-verzoeken~b4199cbd/>

Persveilig (2021).

[Home - PersVeilig](#)

Omrop Frylân (2022). Over ons.

[Algemeen - Omrop Fryslân \(omropfryslan.nl\)](#)

Rijksoverheid (2020). NPO-Begroting 2021.

<https://www.rijksoverheid.nl/documenten/begrotingen/2020/09/30/npo-begroting-2021>

Rijksoverheid (2021). Internetconsultatie voor wetsvoorstel transparantie over inkomsten digitale platformen gestart.

<https://www.rijksoverheid.nl/actueel/nieuws/2021/10/08/internetconsultatie-voor-wetsvoorstel-transparantie-over-inkomsten-digitale-platformen-gestart>

Rijksoverheid (2021). Nederlandse gedragscode transparantie online politieke advertenties.

<https://www.rijksoverheid.nl/documenten/richtlijnen/2021/02/09/nederlandse-gedragscode-transparantie-online-politieke-advertenties>

Rijksoverheid (2021). Jaarevaluatie campagnes Rijksoverheid 2020.

<https://www.rijksoverheid.nl/documenten/rapporten/2021/05/19/jaarevaluatie-campagnes-rijksoverheid-2020>

Rooijendijk, L. (2021). Aanbevelingen TI-NL bij evaluatie Wet en herinrichting Huis voor Klokkenluiders.

<https://www.transparency.nl/nieuws/2020/03/aanbevelingen-ti-nl-bijevaluatie-wet-en-herinrichting-huis-voor-klokkenluiders/>

RSF (2021). The Netherlands.

<https://rsf.org/en/country/netherlands>

RTLnieuws (2021). Ilse Openneer volgt Harm Taselaar op als hoofdredacteur RTL nieuws.

<https://www.rtlnieuws.nl/nieuws/nederland/artikel/5275869/ilse-openneer-volgt-harm-taselaar-op-als-hoofdredacteur-rtl-nieuws>

RTLnieuws (2021). Nederlandse media willen samen onderhandelen met techreuzen.

<https://www.rtlnieuws.nl/tech/artikel/5241620/nederlandse-media-willen-samen-onderhandelen-met-techreuzen>

RTLnieuws (2021). Racisme en haat op social media onbestraft, Kamer wil pakkans vergroten.

<https://www.rtlnieuws.nl/nieuws/artikel/5221734/online-racisme-haat-internet-politie>

SLO (2022). Vakportaal Digitale Geletterdheid.

<https://www.slo.nl/vakportalen/vakportaal-digitale-geletterdheid/>

Stimuleringsfonds voor de Journalistiek (2021). Regeling van het Stimuleringsfonds voor de Journalistiek van 26 Januari 2021, Nr. AC2021, tot vaststelling van een tijdelijke subsidieregeling Journalistieke Innovatie 2021. https://www.svdj.nl/wp-content/uploads/2021/02/Regeling_SVDJ_Accelerator_2021.pdf

Stimuleringsfonds voor de Journalistiek (2021). Dutch Journalism Fund.

<https://www.svdj.nl/dutch-journalism-fund/>

Stimuleringsfonds voor de Journalistiek (2021) Tijdelijk Steunfonds lokale informatievoorziening.

<https://www.svdj.nl/wp-content/uploads/2021/09/Overzicht-toegekende-kredieten-Steunfonds-totaal.pdf>

The Netherlands and you (2021). The Netherlands as a Democracy.

<https://www.netherlandsandyou.nl/about-the-kingdom/facts-about-the-netherlands/the-netherlands-as-a-democracy>

Trading Economics (2021). Netherlands GDP Growth Rate.

<https://tradingeconomics.com/netherlands/gdp-growth>

Trouw (2022). Aantal meldingen bedreigde journalisten in 2021 ruim verdubbeld.

<https://www.trouw.nl/binnenland/aantal-meldingen-bedreigde-journalisten-in-2021-ruim-verdubbeld~b0b09af6/?referrer=https%3A%2F%2Fwww.google.com%2F>

Van den Branden, B. (2022). Strengere regels voor invloedrijke influencers. *BG.legal*.

[Strengere regels voor invloedrijke influencers – BG.legal](#)

Van Hal, T., & Klein Kranenburg, L. (2021, May). *Agressie en bedreiging richting journalisten 2021* (No.

2021/129). I&O Research, PersVeilig.

<https://www.nvj.nl/file/15746/download?token=aZStXNp8>

Van Nierop, S. (2022). Betere resultaten DPG Media door herstel economie. *Adformatie*.

<https://www.adformatie.nl/media/betere-resultaten-dpg-media-door-herstel-economie>

Villamedia (2021). NPO krijgt quotum voor meer diversiteit.

[NPO krijgt quotum voor meer diversiteit / Villamedia](#)

Volgenant, O. & McGonagle, T. (2022). Persvrijheidsmonitor 2021.

<https://www.nvj.nl/file/18222/download?token=RyBs0NbZ>

Vlugt, B. (2020). Nederlandsmedianieuws. CEO Peter de Monnik vertrekt bij Talpa Network.

<https://nederlandsmedianieuws.nl/TV-en-Video/tv-en-video-nieuws/CEO-Peter-de-Monnik-vertrekt-bij-Talpa-Network/>

Walraven, B. (2022). Meest bezochte website van Nederland en ter wereld.

[Meest bezochte websites van Nederland en ter wereld - SEO tekstschrijver | Bianca Walraven](#)

The authors of the report would like to thank the experts who have provided valuable feedback on a number of questions from the Media Pluralism Monitor. The authors take responsibility for any mistakes made in the report.

BIJLAGEN I. LANDENTEAM

Voornaam	Achternaam	Positie	Instelling	MPM2022 CT Leider
<i>Knut</i>	<i>De Swert</i>	<i>Assistant Professor of Political Communication and Journalism</i>	<i>University of Amsterdam</i>	
<i>Andreas</i>	<i>Schuck</i>	<i>Associate Professor for Political Communication and Journalism</i>	<i>University of Amsterdam</i>	X
<i>Mark</i>	<i>Boukes</i>	<i>Associate Professor of Corporate Communication</i>	<i>University of Amsterdam</i>	

BIJLAGEN II. GROEP VAN EXPERTS

De groep van deskundigen bestaat uit specialisten met een aanzienlijke kennis van en erkende ervaring op het gebied van de media. De rol van de groep van deskundigen bestond erin de antwoorden van het landenteam op 16 van de 200 variabelen waaruit het MPM2021 is samengesteld, te evalueren. Deze 16 vragen zouden als subjectief kunnen worden beschouwd. Om de nauwkeurigheid van de eindresultaten van de MPM te waarborgen en om de objectiviteit van deze vragen te maximaliseren is de MPM overgegaan tot het raadplegen van erkende deskundigen. Het is echter belangrijk te benadrukken dat het definitieve landenrapport niet noodzakelijkerwijs de individuele standpunten weergeeft van de deskundigen die hebben deelgenomen. Het geeft alleen de standpunten weer van het nationale landenteam dat de gegevens heeft verzameld en het verslag heeft geschreven.

Voornaam	Achternaam	Positie	Instelling
<i>Tom</i>	<i>Nauta</i>	<i>Director</i>	<i>NPD Nieuwsmedia</i>
<i>Inge</i>	<i>Graef</i>	<i>Associate Professor of Competition Law</i>	<i>Tilburg University</i>
<i>Edmund</i>	<i>Lauf</i>	<i>Project manager</i>	<i>Commissariaat voor de Media</i>
<i>Herman</i>	<i>Wolswinkel</i>	<i>Senior Advisor Public Affairs</i>	<i>NDP Nieuwsmedia</i>

Onderzoeksrapport

Editie -
Juli 2022

doi:10.2870/701037
ISBN:978-92-9466-314-6
QM-07-22-568-NL-N

Publications Office
of the European Union

